noktasız

düşünce dergisi

sayı 3
kış 2021

yeni putlar

Salvador Dalí, *Archeological Reminiscence of Millet's "Angelus"*, 1933–35.

noktasız

Put; sığınacak liman arayan ruhların en aciz tapınağı... Doğu'da kudretli ve üstün olanın tecessümü iken Batı'da "aynadaki yansıma."Putlar, tapınıldıkları yahut yıkıldıkları çağların aynaları sayılabilir mi? Yoksa döneminde herkesçe arzulanan ve eksikliği hissedilen şeylerin, arzunun büyüklüğünce yüceltilmişliğinin vücut bulmuş hali midir? Putları put yapan, ona tapanlardır. Putlar, onlara tapanlara dair neler söyler? Noktasız Dergi, kış sayısında taştan oyulmuş putları değil, hayatın her alanında varlığını hissettiren hayali putları da konu ediyor. Dokunulmaz addedilen, modern hayatın çıkmazlarında çaresizce medet umulan, insanı edilgin bir konumda tutan yeni putların varlığını sorguluyor. Kendi elleriyle inşa ettiği kâbelerin pervanesi olan insanın bu tapınağa taşıdığı her bir taşı ve etrafında dönüp duran insanları tüm yönleriyle masaya yatırıyor.

Noktasız'ı okurken her yazının başında, sayfanın sağ üst köşesinde bulunan QR kod ile sizin için hazırladığımız müzikleri dinleyebilirsiniz.

Parçaları bizim için derleyen Aslı Gümüş'e ve çizimlerde yardımcı olan Dilara Uysal'a teşekkürlerimizi sunarız.

Genel Yayın Yönetmeni
Suat Kutay KÜÇÜKLER

Editör
Buse GÜRELİ
Zeynep İlayda ÖZKURT

Düzelti
Gamze Nur ŞAN

Kapak Çizimi
Hande Beril KÜÇÜKLER

Mizanpaj
Gülsün ŞEN

Sosyal Medya ve Tanıtım
Elif ÖZMEN

Yazışma Adresi
iletisim@noktasizdergi.com
noktasizdergi@gmail.com

/noktasizdergi

www.noktasizdergi.com

içindekiler

04
PUT VE PUTPEREST
ABDULLAH YUNUS

09
ARAYIŞ BULUTU
ASLI GÜMÜŞ

12
MANTIĞIN YENİ PUTU: BELİRSİZLİK
BUSE GÜRELİ

16
BİHRUZ BEY SENDROMU
EDANUR ÖZTÜRK

19
MODERN BİR PUT OLARAK "DEVLET"
GAMZE NUR ŞAN

22

HAYALET PUTLAR

Seval TAŞDEMİR

24

ULUSLARARASI DEMOKRASİ VE DİKTATÖRLÜK

Albert Camus

Çeviri: Zeynep İlayda ÖZKURT

27

RÖPORTAJ

PUTLARIN GÖLGESİNDE FANTASTİK KURGU

Murat KÖMÜR

PUT VE PUTPEREST

Abdullah YUNUS

Akıp giden zaman içinde insanın konumu akıntıyla sürüklenen bir daldan farksızdır. Zaman için akışkanlık ilk etapta kabul edilebilir olsa da bir bardağa doldurulamayacağı onun akıp gidebilen bir mefhum olma temellerini sarsar. O halde niçin onun akıp gittiğini düşünürüz? Onu bu şekilde kalıplaştırabilmek aslında akıl düzlemimizde zamanı şekillendirebilmemizi kolaylaştırır. Yapılan bu basit benzetmeyle bile zaman soyutluktan kurtulup aklın kavrayabileceği somut bir hale bürünür. İnsan kavrayamadığı şeyi somutlaştırma eğilimindedir. Mesela Harikalar Diyarı'nda kişiliğe bürünür zaman, tıpkı Antik çağlardaki gibi. Antik Yunan'da Kronos'tur zaman. Bir tanrı, hatta tanrıların tanrısıdır, ancak sonra oğlu tarafından alt edilir. Tanrılık el değiştirir. Harikalar Diyarı'nda zamanın bir kişi olması gibi, Kronos da bir kişidir ve alt edilebilir; oğlu, anası vardır. Bu iki hikayenin kesişimi soyut bir kavramı somut ve düşünülebilir bir hale getirmektir.

Harikalar Diyarı'nda zaman tıpkı insan gibidir, ona saygısızlık edeni cezalandırır. Bu cezayı gücüne dayanarak verir, cezalandırabilme yetisi olduğu için bunu kullanır. İnsanlar gibi üzerine alınır, bu yetmezmiş gibi de intikam alır. Bu insansı zaman fikrinin Antikçağ yansıması Kronos, oğulları tarafından alt edildikten sonra tanrılık el değiştirir ve Zeus'un nesline geçer. Bu, oğullar neslidir. Gaia ve diğer titanların pek heykeli bulunmazken Zeus'un, Athena'nın, Ares'in, Poseidon'un boy boy heykelleri ve birçok şehirde tapınakları vardır. Eğer öncekiler de tanrıysa, -ki bunlar Zeus neslinden daha tanrı sayılmalıdır-, neden onlar için de fiziksel semboller yapmaya gerek duyulmamıştır? Yoksa onlar tapılmaya gerek duymamışlar mıdır? Antik çağlardaki inançlara göre onlar doğanın kendisidir. Bakılan her yerde onları görebilmek mümkündür. Sadece onların gölgesinde yaşama devam edebilmek dahi esasında onlara tapmaktır. Nesil konusuna daha sonra dönülecektir.

Put ve putperest kavramlarına göz atacak olursak tarihte söz konusu kavramların büyük değişimler göstermediğini gözlemleriz. Değişen tek şey öznedir. İlk tapınmalar, ilk dinler, ilk inanışlar sayamayacağımız birçok kült putları önümüze serer. Tarih, farklı putlara tapan putperestlerin arasında ve putların kendi aralarındaki savaşlara sahne olmuştur. Cansız bir varlık, bir heykel ya da çokça dalga geçilip dile getirildiği gibi bir parça helva nasıl olur da savaşabilir? Putları put yapan onların takipçileri yani putperestlerdir. İki durumda da savaşanlar takipçilerdir. Günümüz tek tanrılı inançlar da takipçileri sayesinde vardır. Eğer

insanlığı bitirecek olursanız, onların da sonu gelecektir. Belki de tanrının olup olmadığını anlamanın en kolay yolu, ona tapan kimselerin kalıp kalmamasıdır. Tıpkı tarihteki diğer putlar ve tanrılar gibi onun da yok olduğunu görebiliriz ya da tanrı vardır ve göremeyiz diyebiliriz.

Tanrı ve put kavramını direkt olarak birbirleriyle ilişkilendirebiliriz, çünkü putlar her zaman tanrısal bir ideali sembolize etmiştir. İnsandan üstün, aslında insanın olmak istediği şey olmuştur. İnsan ideası, tanrılarda ve putlarda kendini göstermiştir.

Nesil konusuna dönmek gerekirse: İnsanlar önce doğaya taptılar; toprak, deniz, gökyüzü, şimşek, volkan gibi varlıklar onların anlamlandıramadıkları güçlerdi. Çünkü insan nedenini bilmediği durumlardan korkar. Korku puta tapmanın temelini oluşturabilir ancak her korkulan şey tapılmaya değer değildir. Peki o halde insanların bu güçlere tapınmasının asıl sebebi neydi? Çünkü bunlar doğanın bereketiydi, insanın yaşamını devam ettirmesini sağlayan yegane araçlardı. Toprak bize bitkileri, türlü yemişleri verdi. Yağmur onları suladı, şimşek ve gök gürültüsü yağmuru haber verirdi. Deniz bize tadına doyulmaz besinler bahşetti. Doğa volkanlar sayesinde ateşi sundu. Bunlar güçleri olan varlıklardı, bunlar bizim hayatımızı değiştiriyorlardı. Bir süre sonra insan bunların aslında çok da yüce şeyler (varlıklar) olmadığını anladı. Kanallar açıp yağmuru beklemeden ekinleri sulamaya başladı, toprağı uygun yere tohum ekip her mevsim besin üretmeyi başardı, taşları birbirine vurup ateş yaktı, gemiler icat edip denizleri fethetti. İşte insan doğayı yendi; onun artık tapılacak bir şey olmadığını, alt edilebilir bir şey olduğunu anladı. Onu değersizleştirip tanrılığını elinden aldı.

Peki ne oldu sonrasında?

Sonra yeni tanrılar ve yeni putlar türedi. Bu sefer soyut alanlara kaydı putlar ve tanrılar. İnsanın soyut düşüncesinin ürünü olan kavramlar tanrılaştı. Ölüm, savaş, zeka gibi kavramlar vücut bulup heykelleşti, insanlar her şehre bir tanrı koyup onları korumasını diledi putlarından. Yani Zeus ve diğer oğullar seleflerini alt etti.

Bu yeni tanrı nesli putperest takipçileriyle uzun yıllar yaşadı. İnsanın sahip olamadığı ancak sahip olmayı dilediği her şey söz konusu tanrılar sayesinde vücut buldu ve kentlerin meydanlarını, tapınaklarını doldurdu. Elbet bir Athena heykeli hareketlenip Persleri püskürtmedi Atina'dan, ancak onun takipçileri bunu başardı. Kserkses, Atina'yı yerle bir ettiğinde kutsal ağacı yakmıştı. Athena'nın kutsal ağacını. Tanrıça bu nankörlüğü cezasız bırakmadı ve Salamis'te onlara yenilgiyi tattırdı. Kserkses gerisin geri döndü toprağına. Peki Kserkses'in putları ve tanrıları yok muydu? Elbet vardı, hatta Yunanlarla benzer tanrılara tapıyordu. Dini vecibeleri bile birbirine benzerdi. İki taraf da benzer inanışlara sahipti, çünkü inanışlarının kökeni aynıydı. Tanrılar yine de, ne sebebe dayanır bilinmez, zaferi Yunanlara bahşetti. Görüldüğü gibi bu tanrılar insansılardı. Bu çok tanrılı, çok sayıda put ve sembolün bulunduğu, inanışlar da eskimeye başladı. İnsan, tanrıyı azaltmak istedi. Putların sayısı kafalarını karıştırıyordu, bu böyle olmaz dediler ve Roma İmparatorluğu'nda İsa doğdu. Artık savaş tanrıların katından ve efsanelerden sıyrılıp yeryüzüne inmişti. Tıpkı daha önceki tanrı kuşağının alt olması gibi

Zeus ve kardeşleri de alt edildi insanlar tarafından. İnsan tek tanrı adı altında putları kırıp yerine tek bir put koydu. Artık tek tanrıya inanmaya başlamışlardı ve ölümünden sonra tanrının oğlu, tanrı oldu. Haçlar çıkmaya başladı ortaya, İsa bunu diledi mi bilinmez ancak ondan sonra olan buydu. Eskilerin yerine bir tek olarak, o gelmişti. Burada insanın doğasında yatan, asla değiştiremeyeceği şeyi çok net görebiliyoruz. İnsan tapmaya ihtiyaç duyan bir varlıktır. Mumyalayacak kralları kalmayınca, heykelleri onlara gülünç gelmeye başlayınca, biraz da kafaları çalışınca tanrılarını yıkıp yerine aralarından birini tanrı yaptılar. Tek tanrı, aynı zamanda tanrının oğlu. Bu basit kronoloji bize tüm olanları gösteriyor. Bir sonraki adımı tahmin etmesi zor olmasa gerek, madem putluk el değiştirip duruyor, insan puta tapmaktan vazgeçmiyor da sadece eskisinin yerine yenisini getiriyor. Bir sonraki adım ortada: Tanrıyı öldürmek.

İnsan neden ihtiyaç duyduğu bir şeyi öldürsün? Madem onsuz yapamıyor, sadece sayılarını ve isimlerini değiştiriyor, o zaman neden ona ihtiyacı kalmadığını düşünmeye başlasın? Çünkü insan, tanrı olmak istiyor. Halbuki insan daha insan dahi olamamıştı. "Tanrı olmasaydı her şey mübah olurdu." demişti birkaç yüzyıl önce Dostoyevski. Bu demektir ki insan tanrıya ihtiyaç duyar, yarattığı erdemler ve kutsallar ancak tanrı fikriyle yürüyebilir; çünkü insanın kökü kaostur. Aslında kendi yarattığı erdem ve ahlak fikirlerini tanrının gücünü arkasına alarak birbirine dayatır. Bunu ancak yüce bir güç zorunlu kılabilir insanlara ve bu güç de ancak ve ancak doğaüstü bir güç olmalıdır. İnsan, doğada olmayan erdem, ahlak, iyi ve kötü kavramlarını dayatır durur insana. Başka bir açıdan bakılacak olursa insan düzen kuran ve ahlak üretebilen bir varlıktır, yani erdem kavramını ortaya atabilmek de aslında insanın doğasıdır. İyinin ve kötünün ötesine geçtiğimizi fark edeli çok olmadı, yine de bizi insan yapan hep buydu, sadece bunun yeni farkına varabildik. Oysa tanrı kötü olamaz, tek tanrılı inançta buna izin yoktur, bir tek tanrının olduğu yerde o tanrının da kötü olması beklenemez. Antik çağda durum böyle değildir ancak, tanrılar taraf tutar, kimisini helak eder, kimisini yüceltir. Kendi arzu ve hırsları vardır, başka tanrılar ve kendi insan doğası -aslında bu tanrısal doğa oluyor Antik tanrı figürü insan yansıması olduğu için böyle diyebiliriz- onu alt edebilir. Nitekim buna yenik düşer nice tanrı. Çok tanrılı inançlar, belli bir süre sonra varoluşlarıyla dahi insanı tatmin edemez. Tek tanrıda öyle midir? Hayır, hayır da şer de tek tanrıdandır ve her şerrin bir hayrı vardır. 19. ve 20. yy'da insanın tanrı olma arzusu ayyuka çıktı. Tanrıtanımazlık kendini iyice belli edip neredeyse tüm düşünce akımlarını sardı. Oysa insan sadece tanrı olup olmamak arasında bocalıyordu. Bu gelen sesler devrimin ayak sesleriydi. Aydınlar arasında tanrının yeri boşaldı ve varoluş sorunları baş gösterdi. Tanrı fikri ilkelce ancak bir o kadar da yalanlanamaz haliyle karşımızda duruyor hala. Ancak biz, olan dinleri yalanlayabiliyoruz, önümüze tarihi koydu-

ğumuz zaman, birbirini tekrar edip duran hikayeleri görebiliyoruz. Bu yüzden insana "hikaye anlatan hayvan" diyoruz. İnsan bu ipleri de kopardığında, yani doğa üstü hiçbir şeyin var olmadığına kanaat getirdiğinde, geriye tek bir şey kalıyor: İnsan. Evet, insan insanı alt etmeye yeltendi bu sefer.

Biz, bize tapacak organizmalar yaratmadığımız müddetçe, birbirimize tanrılık yapmaya, birbirimiz tarafından putlaştırılmaya ihtiyaç duyuyoruz. Yapay zeka; acı çekebilen bir varlık yaratabildiğimiz an, insanın insan üzerindeki baskısı ve dize getirme istenci zayıflayacaktır. Çünkü başka bir varlığın tanrısı olma fikri onu tatmin edecektir. Her şey değişim içinde, kısıtlı kaynaklarla bile apaçık ortada, bunu araştırıp çıkarmak bize düşüyor; insan sürekli efendisini harcadı, sonunda kendisiyle baş başa kaldı. Tüm tanrıları yıktığında gerçekliğe ulaşacağını varsayıyordu ancak öyle olmadı, sonra neden ben tanrı olmayayım dedi ve kendi türüne hükmetmeye yeltendi.Tapılmak istiyoruz, evet, biz tapılmak istiyoruz. Sanki yüzyılların acısını birilerinden çıkarmalıyız gibi geliyor bize. Onca kullanılmışlığın, acının, varoluş sancısının altında yatan koca bir hiç bizi adeta kudurtuyor. Sanki yaşam bize fısıldıyor: "Bir şeyin hiçbir sebebi olmayabilir." diye. Deli bir insan gibi dört dönüp duruyoruz dünyada. "Madem tanrı yoktu o zaman neden bunca şeye katlandık ve biz neden onca yol geldik?" İnsan, tanrıyı öldürdüğüne pişman oldu neredeyse, o denli canı sıkkın. Şimdi boş bulduğu meydanı doldurmak istiyor, asırlarca yaptığı gibi kolonileşmek, yayılmak istiyor oraya.Henüz bir şey yaratamadık, bir bilinç gelişti-remedik ama bunun için çabalıyoruz.

Şimdilik birbirimize eziyet ediyoruz, başka bir insanı komik sebeplerden ötürü infaz ediyor, hayatını zindan ediyoruz. Çünkü bu tanrısızlığa duyduğumuz öfkeyi boşaltabileceğimiz, acı çekebilen bir varlık ne yaratabildik ne de bulabildik. Olanların da soyunu kuruttuk, evlerimize süs eşyası yaptık, sofralarımızda tüketiyoruz etlerini. Onlardan da geriye kalanlar çok farklı atalarından, bize keyif vermiyor.

Biz kendimizi Harikalar Diyarı'nda sanırken aslında Platon'un mağara alegorisindeki gibi bir yaşamın içerisindeyiz. Olan her şey aslının kopyası ve artık kopyanın da kopyası doluşmuş durumda hayatımıza. Sanatçı doğayı taklit ediyor ve yaptığı sanat eserinin kopyası duvarlarımızı süslüyor. Artık gerçeği görsek bile bunu ayırt edebilecek seviyede değiliz ve işin garibi kopyayı aslından daha güzel buluyoruz. Bir şey sadece popüler olup sevildiği için onu her yere doldurmadan rahat edemiyor bu sistem. İnsan, tanrıyı oynamaya yeltendi demiştim, işte olan şey tam olarak bu. Artık insan tapılmaya hiç olmadığı kadar gereksinim duyuyor, put olmak istiyor. Para ve ünün gücü her şeyi aşmış durumda. Kurgu bir düzlemde, kurgu yaşamlar ve kurgu düşünceler hüküm sürüyor. Gerçek sermaye ve gerçek insanlar bu kurgulara tapıyor. Putların yaşamları ve beğenileri gözümüze sokulurken, alt tarafta put olma fikri bizi cezbediyor. Çocuklarımız, büyüyünce put olmak istiyor. Hayali fikirler, değersiz meziyetler tanrılaştırılıp önümüze konuyor. Biz de bunları afiyetle yiyoruz. Sahte kimlikler, sahte kimliklerce tapınıladururken, gerçek hayat değersizleşip, insanlar günden güne daha fazla hayali değerlerin peşinden koşmaya başlıyor.

Bu, insanda yıkım etkisi yaratırken insan insanlıktan kopuveriyor. Artık insanlar yemek pişirmeyi, temizlik yapmayı, yüzmeyi, hatta koşmayı dahi unutmaya başladı. Bu kadar basit ve insanca şeyler bile insandan alındı. Sadece sanal tanrısına, suratına fırlatılan puta tapınması bekleniyor insandan. Bizi biz yapan şeyler de bundan nasibini aldı. Hayvanca şeyler yüceltilir oldu; tıka basa yemek kutsal, sevmeden sevişmek övünülecek bir şey artık. Aşkı da aldılar bizden ve yerine tapılacak insanlar koydular: Tanrılar ve tanrıçalar. Romantizmi manipüle edip, sayılara gömdüler insanları. Matematik gibi doğal bir şeyi, inorganik bir şekilde hayatımıza enjekte edip bununla gurur duymamızı istiyorlar; kaç kere seviştin, kaç para kazandın... Dante'yi anlamıyoruz artık, Beatrice tasviri bize anlamsız geliyor. Acı bile kalmadı; acı, çok sattıran bir şeyden ilerisi değil. Düşünmek yasak artık; çünkü düşünmek zaman kaybı, durmak, hayatı kaçırmak anlamına geliyor. Sabır aptallık, ağlamak zayıflık, özlemek komik artık. Anlayacağınız insanca olan her şeyimiz tanrılar tarafından yok edildi. Putlar çevremizi sarmışken, küçücük ekranlarda onların görüntüleriyle boğuşurken, aynaya baktığımızda gördüğümüzden nefret eder olduk. Düşler tanrı olmak üzerine kurulu, sevilen nesne haz vermeli, haz vermiyorsa sevilmemeli. İnsan tanrı oldu, evet. Tıpkı eski çağlarda olduğu gibi tanrısallık yüceltilen bir şey hala, hala tanrısal olmakla övünüyor insan. Ancak aramızda dolaşan bu tanrılar eski tanrılarımız değil. Bunlar eskisinden daha insansı ve artık istedikleri kurbanlar biziz. Bizim zamanımız, düşüncelerimiz, duygularımız, kısacası bize ait olan her şey onların onların emrine amade olmalı. Onlar gibi görmeliyiz hayatı, her şeyi üzerindeki ince örtüyle değerlendirmeliyiz. Yoksa hayatta kalamayız. Ne zamandır bir ömür bir kadını beklemek aptallık oldu veya ne zamandır birisini sömürme şansını umursamamak dalga geçilecek bir şey oldu? Aldatmak veya iradesizlik çok mu matah şeylerdir ki bu tanrılar sokar gözümüze bunları?

Biz doğa üstünü reddettik. Yaşamı olduğu gibi kabul edip, düşünceyi ve aklı ortaya koyduk. Ancak insanlık bunu yanlış anladı ve "tanrı olmadığına göre her şey mübah" dedi. Halbuki yazar burada insanlığa ağır bir suçlama yöneltmişti. Özeleştiri yapıp bizim ne basit yaratıklar olduğumuzu bize göstermişti. Biz o yazarı bile tanrılaştırdık ve aforizmalarının sanal sayfalarımızda dolanmasına fırsat verdik. Biçimleri taklit eden, geçmiş düşünceleri okumadan sadece bir satır yazıyı okuyarak insan olabileceğini sanan kitleler yığıldı etrafa. En önemlisi de insan düşünmeyi terk etti. Artık tanrılarımız alçak, putlarımız çirkin ve kokuşmuş. Bizim yansımamız, bizden çıkan yüce varlıklar, bizden iyi değil. Ve gün gelecek bu tanrıları da alaşağı edeceğiz, eli kulağındadır olacakların.

Put ve putperest farkı kalmadı.

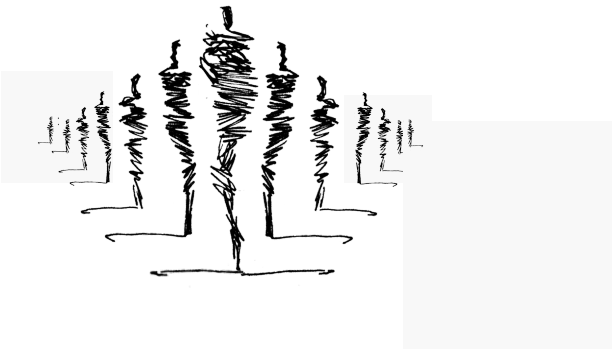

ARAYIŞ BULUTU

Aslı GÜMÜŞ

Bizi bu dünyada görünür kılan şey nedir? Arzularımız, alışkanlıklarımız ya da değer atfettiğimiz varlıklar mı? İnsanlar genel olarak mutluluğu kendilerinin dışındaki nesnelerde görmeyi umarlar. Bazen bu bekleyiş öylesine derinleşir ve büyür ki; nesnelere bağışlanan bu arayış bulutu somutlaşabileceği bir yer arar. Kendisine tapıldıkça güçlenir, muhtaç kalındıkça yudum yudum can bulur. Her insanın bu hayatta beslediği bir bulutu ve beyninin tam ortasında zevklerini besleyen bir putu vardır.

Freud'a göre kişilik, iflah olmayan dürtüler ile zevk arayışımız arasındaki bir savaşın meyvesiydi. Bunlardan birine örnek olarak da gösterişçi tüketime duyulan bağımlılık ve varlığına atfedilen değer sunulabilir. Bu, tüketicilerin lüks ürünler elde edebildiklerine dair çevresine net kanıtlar sunma arzusunu ifade eder. Başkalarını etkilemek için prestijli ürünlere yüksek fiyatlar ödeyerek motive olan tüketiciler, metanın ekonomik faydasından ziyade toplumun takdirini kazanmak ve kendi lügatlarındaki kabul oluş statüsünde bulunmayı seçerler. Veblen'in belirttiği gibi, göze çarpan tüketim sadece belirli bir güruh için sınırlı değildir; tüm sosyal sınıf ve gelir düzeylerinden (en zengin-en fakir) bireyler göze çarpan tüketim harcamaları yapabilir. Yapılan harcamalar sayesinde bir tüketim zincirine dahil olarak bireyler statü kazanır.[1]

Gösterişçi tüketim, zenginlik ve satın alma gücünü göstermeye hizmet eden birçok ürün için tercihlerin şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Bu bağımlılık hem gerçek hem de mecazi anlamda madde bağımlılığı ile paraleldir. İnsan birincil arzu nesnesi olarak maddeye, maddiyata ilgi duyar. Nesne aşerilir. Yeni edinilmiş her eşya belirli bir süre içersinde tatminkarlığını yitirir ve eskir. Eskimiş her nesnenin yenisi ile değiştirilmesi ise doyum zevkinin yenilenmesi için şarttır. Bu döngü bu şekilde sürer gider. Maddeye ulaşılan her tekrarda tolerans gelişir ve çıta daha yükseklere çıkar. Doyum noktası erişilmez düzeylere yükselir durur. Bu durum ise madden olmasa bile mânen bir ölüme sebebiyet verir. Gösterişli bir satın alma işleminden sonra elde edilen memnuniyet; kullanımından duyulan verim değil, etrafın tepkisinden ve etrafa kanıtlanan sözde zenginlikten gelir. Tüketici için satın alırken önemli olan tek faktör ürünün fiyatıdır. Göze çarpan tüketimin zorlayıcı doğası, düşük sosyoekonomik tüketicilerin satın alma kararlarında da önemli bir değişkendir.

Modern epistemolojinin ana damarlarını oluşturan rasyonalite ve birey diyalektiği, merkezî önemini günümüzde varlık sahibi oldukça var olmak ışığında devam ettirmektedir. Modern zamanlarda kendini yaşamın ve hakikatin merkezi olarak görmek zorunda hisseden öznenin çevresiyle mücadele etmesinin en temel nedeni, konfor

[1] Thorstein Bunde Veblen, *Aylak Sınıfının Teorisi*, Haretik Yayıncılık, İstanbul, 2015, s.102.

alanını garantiye almak ve orada kendilerini izole etme arzularıdır. İnsanlar bu bölgede kendi kulaklarını dünyaya kapatır, daimî rahatlıklarında hayatlarını idame ettirirler. Öğrenmeye çoğunlukla kapalı ve herkesleşmeye razı bir rol bürünürler. Bu bölge genelde beyinde putlaştırılan şeyin -şu an için bu ele aldığımız tüketim arzusu- sürekli acıkıp beslenmeyi bekleyen bir canavar gibi olduğu ve büyüdükçe de sizi kendi içine mahkûm edeceği bir bölgedir. Buradan sıyrılmayı başaranlar için yeni düzlem, korku alanıdır. Burada "değişik şekillerde doğrulmuş" şeyler karşısında göreceğimizi bize yapay olarak veren bu düzlük başkaları ne der düşüncesi ile de yankılarını sürdürmeye devam eder. Korku alanının duvarlarını ören dış faktör yıkıcı dürtülerin oluşturduğu yeni ve modern putlardır.

Gösteriş tüketiminin ve diğer yeni putların duvarlarından açılan bir pencere, odanın içindeki dünyamızı terk etmeksizin dış dünyanın bir görüntüsünü sunar. Pencere bizi dış dünyaya açmakla kalmaz; aynı zamanda dış dünyayla aramızda da bir sınır oluşturur. Bu duvarların arasından bakabilenler, dünyaya "doğrudan dahil olmamızı" engelleyen bağımlılığımızı aşabilmemizin ilk filizidir. Bağımlılıktan kurtulma çabasına giren bir insan hem bu tüketime mahkûm olmamayı ister hem de zaaf alanlarında tüketimin verdiği zevkten mahrum kalmamayı... Bu gibi durumlarda insanın kendi iradesini kullanması yadsınamaz bir gerekliliktir. Schelling bu durumu "egonomi" veya "kendi kendini idare sanatı" olarak isimlendirir.[2] Esasında putun konumlandığı nesne insan için bir bağımlılık timsalidir. Bağımlılık sözlük anlamının dışında eksik kalan temel güdü ve gereksinimlerin yerini yapay olgularla doldurup buna anlam yüklemekten ibarettir. Bunu daha iyi kavramak açısından bir analoji olarak 1970'lerde psikoloji üzerine ihtisas yapan Bruce Alexander'ın yaptığı fare parkı deneyi örnek olarak verilebilir. Süreç şöyle ilerler: bir kafese biri morfinli diğeri ise saf olmak üzere iki çeşit su konulur ve ardından denek faresinin hangi sudan içeceği gözlemlenir. Fare ilk başta iki suyu da içerken bir süre sonra morfinli suyu içmeye ve dolayısıyla da morfine bağımlı olmaya başlar. Ve ardından da yüksek doz sebebiyle ölür. Ancak Bruce Alexander daha fazla değişkenin hesaba katılması gerektiğini öne sürerek yeni bir deney tasarlar. Farenin sosyalleşip oyun oynayabileceği parkurlar konulan bir kafes oluşturarak aynı bağımsız değişkenler ile beraber fareyi tekrardan gözlemlerler. Sonuç olarak Bruce, farenin saf suyu tercih ettiğini ve bir ölüm yaşanmamadığı kanısına varır.[3] Buradan hareketle söylenebilir ki, aslında her insanın içinde ne kadar duygusal, ruhsal ve içsel olan boşluk varsa o boşluğu tamamlayacak bir o kadar da putu vardır.

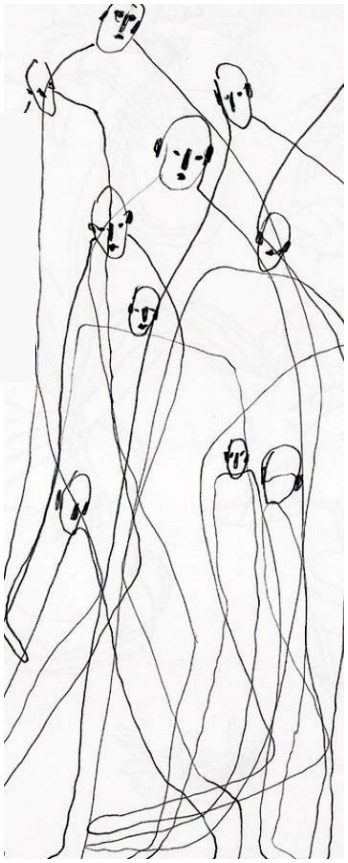

Kimi zaman o putlarla mutlu olduğumuzu varsaysak da boşluğa

[2] Schelling, T.C. , *"Egonomics, or the Art of Self-Management"*, American Economic Review, Mayıs 1978, 68/2, s. 290-294 *"Self command in Practice- in Policy, and in a Theory of Rational Choice, "American Economic Review"*, Mayıs 1984, 74 (2), s. 1-11.

[3] Gage, S. H., & Sumnall, H. R., *Rat Park: How a rat paradise changed the narrative of addiction*. Addiction, 2019, 114(5), s.917–922.

[4] Bkz. Miller, J.A., *Objects a in the Analytic Experience*, 9 September 2008.

ait olmayan her parça verdiği tüm zevkin yanında tahribatlar bırakır. Çünkü nesneyi teslim etmek için ötekini var kılmak, bu nesneyi arzu nedenine dönüştürür.[4] Yarattığımız ve baş köşeye koyduğumuz her put bizimle yaşar ancak hiçbiri biz ölürken bizimle olmaz.

Augustinus'un itirafında olduğu gibi "Mutluluğunu kendilerinin dışındaki nesnelerde arayanlar boşluğa düşerler, görünen ve gelip geçen dünyayla boşa vakit kaybederler, zihinlerinin açlığını da hayalleri yalayarak giderirler." Arayış bulutunuzun yeni putlarla değil de mutluluklarınızın aslıyla dolması temennisi ile…

KAYNAKÇA

Saint Augustinus, *İtiraflar*, Kaknüs Yayınları, 2.Baskı, Türkiye, 1999.

Gage, S. H., *& Sumnall, H. R., Rat Park: How a rat paradise changed the narrative of addiction. Addiction*, 114(5), 2019.

J. A. Miller, *Objects a in the Analytic Experience*, 9 September 2008.

Schelling, T.C. , *Egonomics, or the Art of Self-Management*, American Economic Review, Mayıs 1978, 68/2, s. 290-294 *Self command in Practice- in Policy, and in a Theory of Rational Choice*, American Economic Review, Mayıs 1984, 74 (2).

Thorstein Bunde Veblen, *Aylak Sınıfının Teorisi*, Haretik Yayıncılık, İstanbul, 2015.

[5] Saint Augustinus, *İtiraflar*, Kaknüs Yayınları, 2.Baskı, Türkiye, 1999, s.385.

MANTIĞIN YENİ PUTU: BELİRSİZLİK

Buse GÜRELİ

Mantık çalışmalarını sistemli hale getiren Aristoteles'in bu konudaki eseri Organon adıyla anılır. Organon kelime anlamı olarak 'araç'tır yani mantık, doğru düşünmenin ve felsefenin aracı olarak kullanılmaktadır. Söz konusu kullanım, Aristoteles ile başlamış ve günümüze kadar süregelmiştir. Fakat günümüzde doğru düşünmenin aracı konumunda bulunmak ve felsefi problemleri denetlemekle beraber teknolojik gelişmelerde de kendisini göstermektedir. Bu metinde belirsizlik kavramı bağlamında mantığın tarihselliğinden söz edilmekte, ardından puslu mantık belirsizlik kavramı üzerinden incelenmektedir.

Antikçağ filozoflarından olan Aristoteles, mantığı biçimselleştirirken yargılarımızın sadece doğru veya yanlış olmak üzere iki doğruluk değeri aldığını savunarak bütün felsefesini ve mantık sistemini söz konusu iki doğruluk değeri üzerine kurmuştur. Bu bağlamda Aristoteles'in mantık sistemini 'kesinlik' üzerine kurduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Kesinlik, Antikçağ döneminde bilgi ediminin temel şartlarından biri olarak görülmüş, Kartezyen gelenek gibi yaklaşımların kesinliği bilginin esası olduğunu savunan görüşleri günümüze kadar gelmiştir. Modern dönemde Frege ve Russell, sahip olduğumuz duyu verilerinin, yargılarımızın, bilgilerimizin, 'kesinlik' çerçevesinde gerçekleşmediğini dile getirmişlerdir. Russell, söz konusu unsurların sadece doğruluk ve yanlışlık üzerinden değerlendirilemeyeceğini ifade etmiş, kesinlik taşımayan verilere/düşüncelere örnekleriyle dikkat çekmiştir. Aristoteles'in ihmal ettiği bu nokta, Helenistik ve Ortaçağ döneminde, felsefe sistemlerinde her ne kadar belirsizlikten bahsedildiyse de Aristoteles mantığı bütünüyle benimsendiğinden belirsizlik kavramı mantık sistemlerinde yer bulamamıştır. Sözünü ettiğimiz gibi mantıkta Aristoteles'in görüşleri uzun yıllar -Descartes'e kadar- olduğu gibi kabul edilmiş, hiçbir gelişime açık olmamıştır.

Descartes ve şüphesi ile başlayan modern dönemde Aristoteles'in mantık anlayışı bütünüyle terk edilmemiştir ancak geliştirilmeye ve üzerine eklemeler yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalara yakın dönemden örnek olarak Russell'ın doğal dildeki 'belirsizlik' üzerine değerlendirmeleri, Lukasiewicz'in Aristoteles'in mantık anlayışına belirsizliği üçüncü bir 'doğruluk değeri' olarak eklemesi verilebilir.

Aristoteles'in mantık anlayışının temelini oluşturan üç ilkeden [1] "üçüncü hâlin imkânsızlığı" ilkesini tartışılır hale getiren "belirsizlik" esasen Antik Çağdan beri felsefenin konusu olmuştur. Platon'un 'Devlet' adlı yapıtında Sokrates, Kep-halos'a doğruluğun ne olduğu hakkında bir soru yöneltmiştir ve bu soruya verilen "Doğruluk herkese borçlu olduğumuz şeyi ödemektir"[2], "Doğru-

[1] 1- Özdeşlik İlkesi (A=A),
2- Çelişmezlik İlkesi (A, A olmayan olamaz),
3- Üçüncü Hâlin İmkânsızlığı İlkesi (Bir şey ya A'dır ya da A değildir).

[2] Platon, Devlet, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, çev. Sabahattin Eyüpoğlu – M. Ali Cimcoz, İstanbul, 2018, 331e.

luk, dosta iyilik, düşmana kötülük etmektir."[3] gibi cevaplar ile kitap boyunca yer yer doğruluğun neliği tartışılmıştır ancak herkesin kabul ettiği bir cevap bulunamamıştır. Verilen cevaplar hep eksik kalmış, doğruluğu tanımlayamamıştır. Başka bir deyişle bir şey tanımlanırken, o tanım, o şeye ait çok fazla ayrıntı gerektirir ve dolayısıyla tanımın hep eksik kalmasına sebep olur. Aristoteles açısından ifade edecek olursak doğruluk tanımı, hiçbir zaman doğru (1) doğruluk değerini alamamıştır. Söz konusu problem sadece doğruluğun tanımı için değil, çok çeşitli tanımlar için de geçerlidir. Felsefenin ve doğru düşünmenin aracı olan mantık ise bu kesinlik ile söz konusu dilsel problemlere çözüm bulamamaktadır.

Felsefe, cevaplardan çok sorular ile ilgilenen, ilerleyen bir alandır. Dolayısıyla sorduğumuz sorular, alacağımız cevabı ve dolayısıyla edineceğimiz bilgiyi belirlerler. "Doğru soru nasıl sorulur?" gibi bir soruda bile -yukarıda da bahsettiğimiz üzere- "Doğruluk nedir?" sorusu karşımıza çıkar. Platon'un diyaloglarında da sık sık karşımıza çıkan "İyilik nedir?", "Doğruluk nedir?", "Ahlaklı davranış nedir?" sorularına felsefe tarihinde herhangi 'kesin' bir cevap verilememiştir. Tartışmada ilerleme hep varsayımlarla olmuş, dolayısıyla bilgisel bir ilerlemeden ziyade söz konusu tartışmada bir ilerleme hedeflenmiştir. Felsefe problemlerindeki sorunların felsefedeki ilerlemenin önüne geçmesi nedeniyle 'sağlam' bilgi üretebilme modern dönem, düşünürlerinin/filozoflarının amacı haline gelmiştir. Dolayısıyla mantık, modern dönemde ilerlemeye ve gelişmeye başlamıştır. "Masanızın rengi, sesi, dokusu, formu nedir?", "Kafasında kaç tel saçı olan insan kel değildir?", "Odanızdaki duvar hangi renktir?", "Birkaç kum tanesi onlara eklenen kaçıncı kum tanesinden sonra yığın olur?" Masanızın veya odanızdaki duvarların rengini bildiğinizi düşünüyorsunuz fakat nasıl ki kaçıncı kum tanesinden sonra bir kum yığını oluştuğunu veya bir kimsenin kafasında kaç tel saçı olduğunda kel olmadığını bilemediğiniz gibi masanızın rengini de odanızdaki duvarın rengini de kesin olarak bilemezsiniz. Russell, masa örneğinde bu bilgilerimizin kesin olmadığını şu sözleriyle ortaya koyuyor:

"Anladığımıza göre masanın ya da hatta masanın bir bölümünün rengi olmak bakımından üstün görünen bir renk yoktur; bunun ayrı bakış açılarına göre ayrı renkler olduğu görülür ve bu renklerin kimilerine, ötekilere göre masanın daha gerçek rengiymiş gibi bakmak için bir sebep yoktur."[4]

Durduğumuz nokta, güneşin geliş açısı, cismin üzerine düşen gölge vb. değişkenlerden dolayı cisme ait 'kesin' bir renk bilgisine hiçbir zaman ulaşamayız. Bunun yanında Russell duyu verilerimiz ile ulaştığımız cisme dair herhangi bir bilgimizin de tıpkı renk konusunda olduğu gibi belirsiz olduğunu yine masa örneğiyle verir. Russell'a göre masanın gerçek şekli bizim gördüğümüz gibi değildir. Odanın farklı bakış açılarından farklı şekillerde görünür. Kısa kenar yakından uzun, uzun kenar uzaktan kısa görünür. Dolayısıyla cismin kendisine değil de bizim gördüğümüz masa üzerine bir doğruluktan bahsedebiliriz. Aynı durum dokunmada ve seste de görülür. Masanın katı olduğunu biliriz fakat uyguladığımız basınç ve basıncı uyguladığımız uzva göre katılık

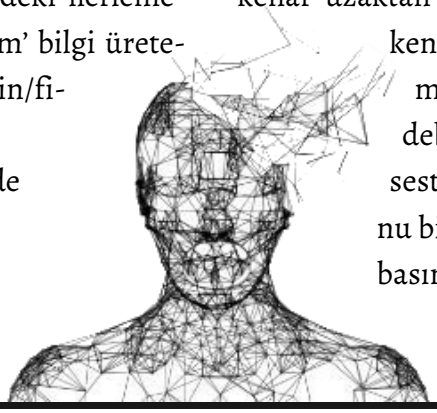

[3] Platon, *Devlet*, 332d.
[4] Bertnard Russell, Felsefe Sorunları, Say Yayınları, çev. Vehbi Hacıkadiroğlu, İstanbul, 2017, s. 27.

değişiklik gösterdiğinden masanın özelliğinin eylemde bulunana göre değiştiği düşünülebilir. Aynı şekilde masaya vurduğumuzda çıkan ses de aynı basınçta olduğu gibi vurma şiddetimize ve vurduğumuz uzva göre değişiklik göstermektedir.[5] Böylelikle masanın gerçek bir sesi, formu, özelliği olduğunu duyu verilerimiz ışığında söylememiz pek mümkün değildir. Dolayısıyla Aristoteles mantığına göre, "Masa dikdörtgendir" önermesi (eğer Russell bağlamında masa bize dikdörtgen görünüyorsa) doğru iken, Russell'a göre böyle bir yargıda bulunamayız. Dolayısıyla masanın neliği bir belirsizlik içerir. Novák ve Dvořák'ın, birlikte kaleme aldıkları, "Puslu Mantık: Belirsizliğin Modellenmesi İçin Güçlü Bir Araç" (Fuzzy Logic: A Powerful Tool for Modeling of Vagueness) başlıklı makaledeki şu ifadeleri Russell'ı onaylar niteliktedir:

"Belirsizlik, kesinliğin karşıtıdır ve iddia ediyoruz ki insani bakış açısıyla dünyaya bakmaktan kaçınılamaz. Bir açıklamayı kapsamlı detaylarla açıklamaya yönelik herhangi bir girişim, bizi belirsiz kavramının kullanımının gerekliliğine götürür. Bunun sebebi, kesin tanımın çok sayıda detay içermesidir (Bu L.A. Zadeh (1973) tarafından uyumsuzluk ilkesi olarak formülleştirilmiştir)."[6]

Bütün bunlar ışığında Aristoteles'ten günümüze mantığın çeşitli aşamalardan geçtiğini, değiştiğini ve geliştiğini söyleyebiliriz. 20. yüzyılda Lütfi Ali Askerzade (Zadeh) tarafından ortaya atılan puslu mantık, yukarıda Russell bağlamında bahsettiğimiz belirsizliğin işlenmesi için güçlü bir araçtır. Daha öncesinde bahsettiğimiz felsefenin problemlerini çözüme kavuşturmak için puslu mantığın matematiksel işlemlerinde doğruluk değerleri, dilbilimsel değerlendirmelerinde kelimeler derecelendirilmektedir. Bunu örneklemek gerekirse "Yanlıştır." ifadesi yerine "Çok yanlıştır.", "Daha çok yanlıştır.", "Az yanlıştır.", "Daha az yanlıştır." gibi ifadelerden bahsedilebilir. Puslu mantıktan önce, Lukasiewicz tarafından geliştirilen üç değerli mantıkta belirsizliğin bir doğruluk değeri (1/2) olarak kullanılması da felsefi ve mantıksal problemlere tam bir çözüm getirememiştir. Oysa puslu mantıkta belirsizlik derecelilik kavramı açısından değerlendirilir. Puslu mantığın matematiksel işlemlerinde 0 ve 1 arasındaki sonsuz sayılar doğruluk değeri olarak kabul edilir ve mantık sistemlerinde işlenir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, 1 ve 0 arasındaki sonsuz sayılar birer doğruluk değeri olarak alınırlarken 1 ve 0 da doğruluk değeri olarak kabul edilir. Yani "doğru" ve "kesinlikle yanlış" yargıların varlığını kabul eder.

Puslu mantık esasen kelimelerle iş görür. Dolayısıyla doğal dil, puslu mantığın iş alanlarından biridir diyebiliriz. *"Mevcut bilim anlayışının aksine puslu mantık, bilginin kesinlik üzerinden değil fizik dünyanın gerçekliğine uygun bir şekilde şekilde belirsizlik üzerinden şekillendirilmesi gerektiğini savunmaktadır."*[7] Dolayısıyla puslu mantık sadece felsefede değil, daha pek çok alanda (sosyoloji, psikoloji, mühendislik, tıp vb.) değişikliğe sebep olacak bir gelişmedir.

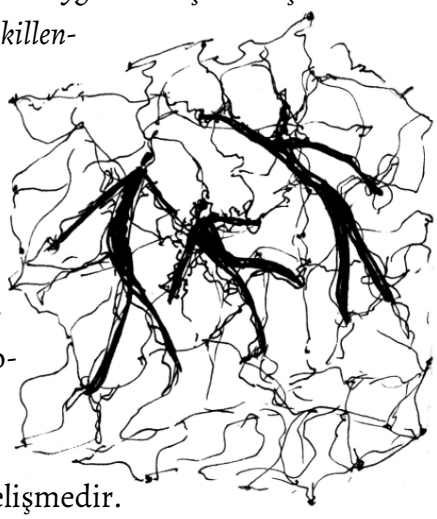

[7] Yücel Yüksel, Kesinlik ve Puslu Mantık, Sosyoloji Dergisi, 3. Dizi, 22. Sayı, 2011, s.527.
[5] Bertnard Russell, *Felsefe Sorunları*, s. 28.
[6] Vilém Novák, *Antonín Dvořák, Fuzzy Logic: A Powerful Tool for Modeling of Vagueness*, University of Ostova, 2008, s. 4.

"Zadeh'e göre puslu mantık alışılagelmişin dışında şu üç özelliğe sahiptir: 1) Puslu mantığın doğruluk değerleri kelimelerdir, sayılar değil! 2) Bu kelimeler çok doğru, oldukça doğru, çok yanlış gibi terimler içerir. Puslu mantığın doğruluk tabloları kesinlik içermez. 3) Çıkarım kurallarının geçerliliği için kesin doğruluktan söz edilemez."[8]

Felsefede sebep olduğu değişikliklerden söz etmek gerekirse puslu mantık, bir önerme dile getirilirken 'doğrudur' veya 'yanlıştır' ifadelerinin yanında 'çok doğrudur', 'daha doğrudur', 'az doğrudur' gibi ifadelerin de işlenebilmesini olanaklı hâle getirir. Belirsizliğin doğal dilde işlenmesi yani bir ifadeye 'daha doğrudur' gibi bir doğruluk atfetmek "Doğruluk nedir?" sorusunun ortaya çıkardığı probleme de bir tür çözüm niteliğindedir. Çünkü eğer bir ifadeye 'daha doğrudur' gibi bir doğruluk değeri atfedersek öne sürdüğümüz yargıda doğruluğun ne olduğunun bir önemi kalmamaktadır.

Günümüzde hala, yukarıda örneklediğimiz türden problemlerin tartışılıyor olmasının, hatta bu problemlerin bir çözümü olmadığına dair çalışmalarla karşılaşıyor olmamızın bir sebebi felsefecilerin ve hatta çoğu mantıkçının puslu mantığı göz ardı etmesi gibi görünmektedir. Mantığın ve felsefenin tarihi göz önüne alındığında belirsizliği işleyen puslu mantığın ve dolayısıyla onun belirsizliği ele alış tarzının yeni bir gelişme olduğu aşikardır. Bu gelişmenin bilhassa ülkemizde ve özellikle felsefe ve sosyal bilimlerde göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Ülkemizde puslu mantıkla ilgili çalışmaların artması, bilim ve kültür dünyamıza ciddi katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Bertnard Russell, *Felsefe Sorunları*, Say Yayınları, çev. Vehbi Hacıkadiroğlu, İstanbul, 2017.

Platon, *Devlet*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, çev. Sabahattin Eyüpoğlu – M. Ali Cimcoz, İstanbul, 2018.

Şafak Ural, *Puslu (Fuzzy) Mantık*, 2010.

Vilém Novák, *Antonín Dvořák, Fuzzy Logic: A Powerful Tool for Modeling of Vagueness*, University of Ostova, 2008.

Yücel Yüksel, *"Kesinlik ve Puslu Mantık"*, Sosyoloji Dergisi, 3. Dizi, 22. Sayı, 2011.

[7] Yücel Yüksel, Kesinlik ve Puslu Mantık, Sosyoloji Dergisi, 3. Dizi, 22. Sayı, 2011, s.527.
[8] Şafak Ural, Puslu (Fuzzy) Mantık, 2010, s.6.

BİHRUZ BEY SENDROMU

Edanur ÖZTÜRK

Tanzimat Dönemi aydınlarından olan Recaizade Mahmut Ekrem'in yazdığı *Araba Sevdası* romanını lise yıllarımızda edebiyat derslerimizde bir defa da olsa okumuşuzdur. Roman, yazıldığı dönemin ilk realist romanı olma özelliğini taşımaktadır. Bu eserde halkın ve devlet kurumlarının, Batı'yı ilerleyen ilim, bilim ve sanattaki evrimi üzerinden örnek almak yerine çağdaşlaşmayı, üstünkörü Avrupalı gibi giyinip konuşma yoluyla izlemesi eleştirilmiştir. Yani, yanlış Batılılaşmayı konu alan bu edebi akım, zihniyet yerine yalnız görüntüdeki değişikliğin toplumu ileri götürmektense daha da yozlaştırdığını, kendi toplumsal ve kültürel değer ve gerçeklerinden habersiz olan Batı fanatizminin halkı böldüğünü anlatır. Recaizade Mahmut Ekrem, dönemin aydınlarından olduğu için romanda kendini de mizahi bir şekilde eleştirir. Romandaki Bihruz Bey karakteri Batı özentisi, alafranga bir figürdür. Fransızca kelimeleri cümle içinde kullanınca, topluma sırt çevirince kendisinin aydın olduğunu zanneden çakma züppe bir alafranganın trajedisidir roman. Bihruz Bey elindeki tüm imkânlara rağmen parasını har vurup harman savuran, entelektüel birikime değil de gösterişe önem veren biridir. Tıpkı elindeki gücün farkına varamayan, kendi potansiyelini göremeyip onu harcayan milletler gibidir. Aynı konak içinde annesi ile bile iletişimini kesen, Batılı olmak uğruna kendi olamayan, Aristoteles'in parodi şiir metaforundaki gibi olan Bihruz Bey, ne kadar o dönemdeki Osmanlı toplumuna veya Şark toplumuna benziyorsa araba içinde görüp sevdalandığı Periver Hanım, o dönemin Avrupa'sını yansıtan niteliklere sahiptir. Eser, mizahi bir eleştiri kitabıdır aslında.[1] Tanzimat Dönemi yarı aydınları ve Batı kültürüne özenen kesim eleştirilmiştir. Roman, döneme ayna misali ışık tutmaktadır. Romandan çıkarılacak bir diğer sonuç ise dış görünüşe aldanmamak ve kendimizi olduğumuzun dışında tanıtmamaktır. Osmanlı Devletinin son dönemlerinde yaşadığı bu yanlış Batılılaşma,kültürel arada kalmışlık ve bunalımlara karşın çağdaş Türkiye'nin temellerini oluşturan Atatürk devrimleri, yanlış Batılılaşmayı engelleyici, modernleşmeyi içinde bulunduğumuz coğrafyanın gereklilik ve değerlerini e sas alır nitelikte sürdürür. Türkiye Cumhuriyeti kurulurken Osmanlı'nın son dönemlerinde olduğu gibi Batı'nın geleneklerini ve değerlerini benimseyerek değil, sosyal bilimlere ve fen bilimlerine önem verip onların gelişmesine öncü olarak, toplumumuzun tarihini ve kültürel değerle-

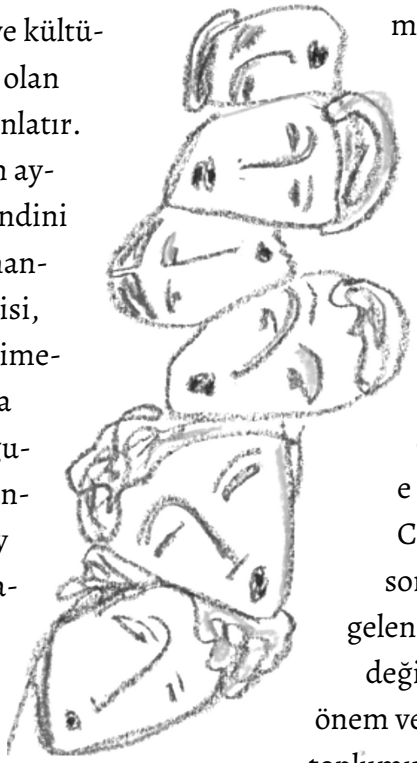

[1] Recaizade Mahmut Ekrem, *Araba Sevdası*, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul, 2012, s.20-70.

rini anlayarak, öğrenerek,araştırarak ve bunları anlatarak çağdaşlaşmayı hedeflemiştir. Fakat günümüzde en iyi üniversiteler, bilim insanları, teknolojik gelişmeler ne yazık ki hâlâ Batıdadır. O dönemde yarım yamalak Fransızca konuşup yazabilen Bihruz Bey nasılsa, günümüzde yarı Türkçe yarı İngilizce konuştuğu zaman kendini sözde geri kalmışlardan ayırdığını zanneden ve bu şekilde yetişen nesil de pek farklı görünmemektedir.

Gelişmekte olan dünyanın hakkımızdaki fikirlerini kabul edip onun getirdiklerine göre şekil almak ve öyle yaşamak durumunda kalıyoruz. Tükettiğimiz kadar var olduğumuz sistemin sınırlarına hapsolmuş durumdayız. Sosyal medya, bunun başında gelmekte ve tüketme arzusunu kamçılamaktadır. Tüm mesele, Batı'nın bize yakıştırdığı her şeyi olduğu gibi kabul edip yapmak yerine kendi benliğimiz üzerine neleri inşa edebiliyoruz veya neden kendimiz gibi olup yola devam etmiyoruz sorularına yanıt aramaktır. Kendi kültürel değerlerimizi unutturan bu düzene karşı kayıtsız kalarak, olduğumuz yerde saymaya devam ediyoruz ve en kötüsü bu durumdan kimselerin şikayetçi olmamasıdır. Gösterinin yükselişi, kendini tartışılmaz ve erişilmez bir olumluluk gibi sunar. Gösteri bir araç olmaktan çıkıp günümüzde artık amaç haline gelmiştir. Şeyleşmiş insan artık meta ile samimiyetinin kanıtını herkese gösterir. Bunu isteyerek yapmaz artık, insan ünlü olmak adına çalışır. Nitel bir kenara bırakılır, tek önemli olan şey nicel olandır

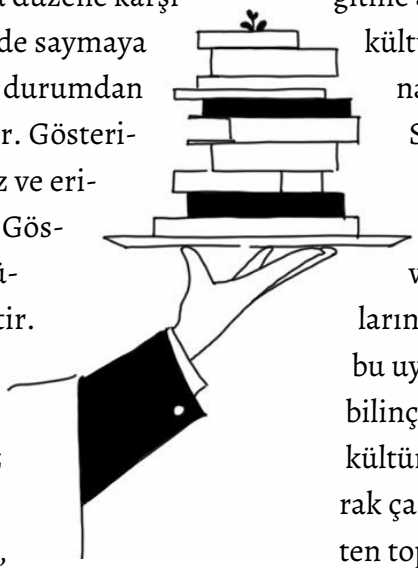

Kapitalizmin getirilerini göz ardı etmek mümkün değildir. İleri kapitalizmin çekirdeği, toplumsal ilişkilere aracılık eden bir gösterinin yaratılmasıydı. Bu imge için de çeşitli ihtiraslarla halkın kontrolde tutulması gerekiyordu. Kapitalizm ile beraber toplumdaki iş bölümü belirsiz hâle gelmiştir, yani beraberinde bağlı olunan işe karşı güvensizliği getirir. Bu şartlar altında insanları motive edecek dış uyarıcılara ihtiyaç vardı.[2] Andy Warhol'un "Bir gün herkes 15 dakikalığına ünlü olacaktır." sözüyle yaşayan bir toplum için gerekli olan şey belliydi; "şöhret". Medyanın yarattığı sanal, kapitalizmin en büyük aracısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kapitalizmin yaratımı olan, görünen şey iyidir ve iyi olan şey görünür mantığı görünene odaklanmamıza sebep olur. Kitle iletişim araçları, gösterinin en büyük destekçisidir. Gösterinin yaratımı olan sanal dünya, bireyleri, özünden, kültüründen ve yaşadığı coğrafyadan uzaklaşmak ve onu değersiz olarak görme sorununu ortaya çıkarmaktadır. Günümüzde Türkiye'den gitme arzusu ile yetişen yeni nesil, tarihten, kültürden, bir hayli uzak olup kültürel bunalım yaşamaktadır.

Sonuç olarak, Batı'nın da her toplum gibi örnek alınmaması ve kaçınılması gereken toplumsal ve kültürel yönleri vardır. Bu durum Doğu ve Batı uygarlıklarının bir birleşme noktası olan Türkiye'nin bu uygarlıklardan aldığı değerler konusunda bilinçli ve seçici olmasını gerektirir. Kendi kültürel değerlerimizi ve kimliğimizi koruyarak çağdaşlaşma yolunda ilerlemeliyiz. Tüketen toplum olmayı bırakıp üreten, gelişen ve bilime ışık tutan bir toplum olmaya çalışmalıyız.

[2] Guy Debord, *Gösteri Toplumu*, Ayrıntı Yayınevi, İstanbul, 2019, s. 120-129.

KAYNAKÇA

Recaizade Mahmut Ekrem, *Araba Sevdası*, Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul, 2012.

Guy Debord, *Gösteri Toplumu*, Ayrıntı Yayınevi, İstanbul, 2019.

MODERN BİR PUT OLARAK "DEVLET"

Gamze Nur ŞAN

İnsan neden tapınma ihtiyacı duyar? İnsanın insanla ve doğayla mücadelesinde üstesinden gelemediği her konu çaresizlik duygusuna sebep olmuş, bu çaresizlik de insan-ın kendi hakkında aciz olduğu yargısını doğur-muştur. İnsan, gözlemlediği doğal düzenin ken-dinden üstün bir güç tarafından kontrol edildiği çıkarımı ile de ilah kavramını oluştur-muştur. Çaresizlik duygusunu üst bir gücün tasarrufunca oluşturulmuş kader algısına teslimiyetle aşan insanın inanma ihtiyacı da en temel güdüsü haline gelmiştir.

Görünmez bir güç hayatlarımızı şekillendiriyor!

Zaman içinde çeşitli varlıklar üzerinde tecessüm eden bu inanç, toplumsal hayatın şekillenmesinde de büyük rol oynar. İnsanın bireysel inanç ve ibadet faaliyetleri taraftar kazandıkça aile yapısını, siyaseti, kültürü ve eğitimi de derinden etkiler.

Doğumundan günümüze kadar insanla birlikte değişen, dönüşen, evrilen inanç sistemleri günümüzde birkaç istisna dışında çoğunlukla tek tanrılı (semavi) dinler şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Kilden, topraktan, hatta helvadan yapılan insan ürünü putlara tapmayı oldukça geride bıraktık.

Yoksa bırakmadık mı?

Eski çağlarda helvadan yapılan, tapılıp medet umulan putların günümüzde tamamen yıkıldığını söylemek pek mümkün değildir. Somut olarak gönür olmasa da olmasa da para, kariyer, ideolojiler ve özellikle inceleyeceğimiz üzere devlet gibi pek çok gizli ilahımız bulunmaktadır. Bu ilahlar modern çağlarda da insanları etkisi altına almakta ve sorgulanmadan üstün kabul edilmektedir.

Bu yazıda bir modern put çeşidi olan “devlet” ten bahsedeceğiz. Tarih boyunca çok çeşitli tanımlara sığdırılmaya çalışılan devlet kavramı en yalın haliyle, belli bir kara parçası üzerinde örgütlenmiş insan topluluğu olarak tanımlanabilir. Devletin egemenliğinin kaynağı, zaman içinde değişerek ulus devlet anlayışı ile bizzat topluma mal edilmiştir. Günümüz devlet anlayışına getirilecek eleştirilerden önce toplum iradesinin temellendirilmesinde ve gelişiminde en çok karşımıza çıkan isim olan J.J. Rousseau’nun egemenlik anlayışına kısaca göz atmak yerinde olacaktır. Rousseau’ya göre siyasal iktidar meşruiyetini, toplum sözleşmesi yoluyla haklarını genel iradeye devreden bireylerden alır. Genel irade yani topluluğun iradesi egemen güç olarak, başka bir ifadeyle devlet olarak karşımıza çıkar. Ulus devlet modelinin de temelini oluşturabilecek bu egemenlik tasarısı gücünü her bir bireyin

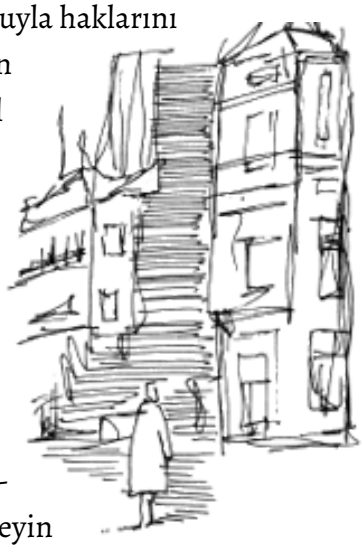

bir parçasını oluşturduğu milletten alır.

"Ben yanmazsam,
sen yanmazsan,
biz yanmazsak,
nasıl
çıkar
karan-
-lıklar
aydın-
-lığa.."[1]

İktidarın kaynağını ulusa dayandırdığı demokratik devlet düzenlerinin işleyişinde ise vatandaşlık rolü önem kazanır. Devletin istikrarlı işleyişi ve düzenin korunması; vatandaşlık bilincinin yerleşmesi ile ödev ve görevlerin eksiksiz ifasına bağlıdır. Zaman içerisinde oturmuş devlet sisteminin parçası olan vatandaşların ödev ve yükümlülüklerini idarenin cebir marifeti sayesinde aksatmadığı gözlemlenir. Ancak hakları elde etme bakımından aynı performansı gösteremeyen bireyler adım adım pasif vatandaşlık profilinden ibaret bir toplum düzenini inşa eder. Pasif vatandaşlık kavramından ne anlamamız gerektiğini aktif statü hakları bilgisi akabinde daha net izah edebileceğiz.

Aktif statü hakları, diğer bir adıyla siyasal haklar; Alman hukukçu George Jellinek tarafından yapılan ve "klasik sınıflandırma" olarak da bilinen; temel hak ve hürriyetlerin konularına ve korudukları değerlere göre farklı kategorilere ayrıldığı sınıflandırmada karşımıza çıkar. Siyasi haklar, kişinin devlet yönetimine katılmasına imkân sağlayan haklardır. Bu bakımdan katılım hakları olarak da adlandırılmaktadır.[2] Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı, kamu hizmetine girme hakkı, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı siyasal haklara örnek olarak gösterilebilir. Örneklerden de anladığımız üzere aktif statü hakları kişinin devlet yönetimine katılmasını, yasamada ve yürütmede söz sahibi olmasını sağlar.

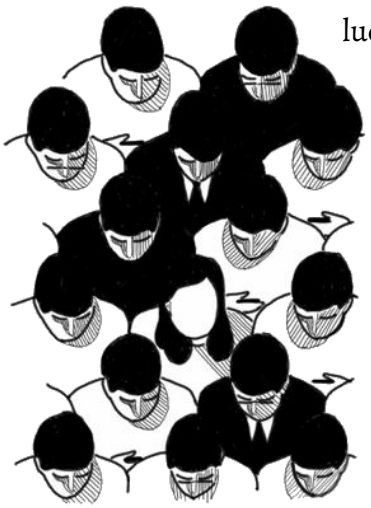

Bu haklarından istifade etmeyen bireyler devletin sağladığı imkânları lütuf, maruz bıraktığı haksızlıkları ise kader olarak benimseyip edilgen bir vatandaş kimliğine bürünürler. Tabiri uygun düşerse ülkesine vatandaşlık değil kulluk yapmaya başlayan bu edilgen bireyler devlet mekanizmasına bir dinmişçesine tapınır ve hiçbir girişimde bulunmadığı halde sorunların düzeleceğini umar, bu yönde dua ederler. Hâlbuki hükümetlerin yolsuzlukları, yanlış eğitim ve ekonomi politikaları, yurttaşlar arası ayrımcılık ve türlü imkân eşitsizliklerinden; uluslararası alanda hukuki, siyasi ve askeri başarısızlıklara kadar devletin karşı karşıya olduğu kritik problemlerin çözümü için o devletin vatandaşlarının gayreti gerekli ve zorunludur. Bu durum Rousseau'nun tabiriyle tebaa değil yurttaş olmak ile mümkün olacaktır.

Devlet mekanizmasına dâhil yurttaş gerekliliğiyle anlatılmak istenen devlet düzenine, pozitif hukuk normlarına, devlet cebrine ve emirlerine karşı çıkmak değil; aksine hukukun vatandaşlara tanıdığı haklardan en verimli şekilde istifade etme-

[1] Nazım Hikmet, *Henüz Vakit Varken Gülüm*, Kerem Gibi, Yapı Kredi Yayınları, Ocak, 2020, s.23.
[2] Yasin Aydoğdu, *Türk Hukukunda Siyasi Haklar Ve Siyasi Haklarin Kullanilmasinin Engellenmesi Suçu*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 128. sayı, 2017, s.44.

nin zaruri olduğudur. Demokratik devlet düzenlerinde halk için var olmanın yanında halktan var olma da kurucu öğelerdendir.

Bir şeye inanmak isterseniz, adaletin kutsallığına inanın.

Devleti putlaştırma ve tapınma refleksi, kutsal ve sorguya kapalı devlet anlayışıyla birlikte sorunlara karşı gelmeyen, haksızlıklara direnmeyen, devletin kötü gidişatına kader deyip göz yuman pasif tebaanın oluşumuna neden olmaktadır. Bireyin kendisinden üstün bir güç olması vesilesiyle tanrısallaştırdığı "devlet", esasında yapay bir kurum olup halkın aciz hissetmesi değil aksine daha güçlü olabilmesi amacına hizmet etmek üzere ve yine halkın ortak çabasıyla varlık kazanır.

Toprak halkını "yaşattığı" kadar vatandır!

Son olarak ifade edilmelidir ki, modern putların insanların etrafını sardığı, onları eylemsizliğe sürükleyerek ya da uğrunda hayatlarını harcamalarına neden olarak bir virüs gibi yayıldığı günümüzde devletin de bir tapınağa dönüşmemesi için vatandaşların haklarının bilincinde olarak daha iyi bir devlet düzeni için mücadele etmesi muhakkaktır. Devletin kutsallığı ise temel insan haklarına saygısı, sosyal ekonomik hakları sağlamadaki tereddütsüz duyarlılığı ve çatı olduğu topluma sağladığı refah seviyesine bağlıdır.

KAYNAKÇA

Akad Dinçkol Bulut, *Genel Kamu Hukuku,* Der Yayınları, 13. basım, İzmir, 2017.

Nazım Hikmet, *Henüz Vakit Varken Gülüm, Kerem Gibi,* Yapı Kredi Yayınları, Ocak, 2020.

Yasin Aydoğdu, *Türk Hukukunda Siyasi Haklar ve Siyasi Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçu,* Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 128. sayı, 2017.

HAYALET PUTLAR

Seval TAŞDEMİR

Tarihin tozlu sayfalarında insanlığın putlar ile bir geçmişi olduğunu görmek zor değildir. Eğer iyi bir gözlemciyseniz bunun örneklerini hatta kalıntılarını dünya üzerinde görmek mümkündür. Kimi devasa büyüklükteyken kimi de bir avuç içine sığabilecek kadar küçüktür. Belli ki burada yatan anlam ne sadece niteliktedir ne de sadece niceliktedir. Söz konusu putlar, tarihimizi zenginleştirirken artık etkisini birçok bağlamda yitirmiş antika figürlerden ileri gidememektedir. Peki günümüzde put hiç mi yoktur?

İnsanların geçmişte putları yaratmasının altında yatan en büyük sebeplerin başında yer alan unsur kutsallıktır. İlahi bir güç tarafından kollanma, kucaklanma ihtiyacıdır. Bunun sebeplerini irdeleyebiliriz; buradan birtakım sonuçlara ve bu minvalde sebeplere ulaşabiliriz. Ama bundan önce, kökeni artık "antika" diye anılan bu putlara dayanan ama form değiştirmiş bir şekilde hayatlarımız üzerinde etkisini gizliden gizliye, sinsi bir şekilde sürdüren "hayalet putlar"dan bahsetmemiz gerekiyor.

"Günümüzde hiç put yok mudur?" şeklinde sorduğumuz sorunun cevabı "Hayır" gibi görünmektedir zira günümüzde kimse hayaletlerin varlığına inanmaz. Ancak aslında bu putlar "Hayır" cevabının arkasında gizlenen hayaletlerdir.Bu hayaletler hayata bakış açımızı etkiler. Baktığımız pencerelerin camlarını buğular ve göremez oluruz artık güzellikleri. Somut bir örnek üzerinden gidelim:

Mesela neden toplumların zaman zaman bir güzellik standardı olmuştur? İnsanlar neden tek tip bir figür gibi olmak için günümüzde bu kadar uğraş vermektedir? Güzel olmak neden uzun boylu, pürüzsüz ciltli, orantılı bir vücuda vb. özelliklere sahip olmayı gerektirir? İnsanlar neden estetik ameliyatlar ile kendilerini özünde olmadıkları bir insana dönüştürmeye çalışır? Aslında insan güzelliği kusur ile kusursuzluğun sınırları arasında değerlendirdiği için böyle bir arayışın içerisindedir diyebiliriz.

Aslına bakılacak olursa birbiri ile orantılı, simetriye sahip, uyumlu olan şeyler gözümüze hitap eder ve biz de bunu bir standarda çeviririz. Bir çiçek bahçesinde olduğunuzu ve çiçek topladığınızı hayal edin. Yaprakları dökülmüş, yamuk bir biçime sahip olan bir papatyayı mı yoksa zarafeti ile gözlerinizi kamaştıran, alev gibi yaprakları ile rüzgarla savrulan bir gülü mü seçersiniz? Görüldüğü üzere bu soru için iki farklı cevap vardır ve her ikisi de bize bazı tanımlar yapmayı gerekli kılar. Güzellik eğer sadece dışarıdan gördüğümüz görüntünün ne kadar uyum içerisinde olduğuna bağlıysa biz burada bazı parametreleri atlıyoruz demektir ve işte bu noktada güzellik algımızı etkileyen hayalet putumuza merhaba demekteyiz. Şöyle ki algılama şeklimizin arkasında da bizim yok sayamadığımız, yıkamadığımız yahut yıkmak istemediğimiz putlarımız vardır.Artık birer yaşam

biçimi haline gelmiş olan bu putlar somut figürlerin de ötesine geçmiştir. Demek istediğimiz hayatımıza her anlamda yön veren; değişmez, değiştirilemez, sorgulanamaz, mutlak doğru olarak kabul ettiğimiz çoğu şeyin altında bizleri farkında olmadan kendi içimizde esir eden hayalet putlarımızın var olduğudur. İyi haber şu ki onlar "değiştirilebilirler" ve kötü haber şu ki "siz istemeden asla olmaz".

Güzellik ve dış görünüş üzerinden örnekleme yapmamızın sebebi son zamanlarda oldukça gündemde olması ve insanların her şeyden önce güzellik kavramına son derece önem atfetmesidir fakat tek mücadele ettiğimiz put güzellik değildir. Şunu söylemekten de geri durmamak lazımdır ki güzellik hayalet putunu yıkmayı başardığımız zaman hayatı ve yaşamı anlamaya dair çok kıymetli bir adım atmış olacağız. Çünkü yaşadığımız gezegenden tutun içinde bulunduğumuz evrene kadar her şey gözle görünenin yani fiziksel görünüşün çok ötesindedir ve güzellik ise dış görünüş ile açıklanamayacak kadar kaotik yapıya sahip bir kavramdır.

Bir başka hayaletten bahsedecek olursak günümüzde insan cinsiyetleri arasında yapılan adaletsiz kıyaslamalar da bir "put" konumunu almış gibi görünmektedir. Kişiler körü körüne bağlı oldukları putlarını yıkmak istemezler ve daima onları savunacak şekilde argümanlar üretirler. Çok uzun zamandır gözlerimizle de gördüğümüz toplumda cinsiyetlerin rol dağılımı üzerinden taraflı olarak yürüyen tartışmaların altında da bu kavram yatar. Gizliden gizliye, sinsi bir şekilde atfedilen roller, aslında cinsiyetler arasındaki eşitsizliği doğurur. Çok uzun yıllar boyunca süregelmiş, hiç değişmemiş inanışların asla değişmeyecek ve yadsınamayacak kadar da kesin bir kutsallıkla var olması gerektiği düşüncesi modern dünyanın hayalet putu değil de nedir o halde?

Hayatın tam içinden sayısız hayalet put bulunabilir çünkü sergilediğimiz çoğu eylemin temeli hep buraya çıkmaktadır. Biliyoruz ki insan duygusal anlamda oldukça gelişmiş bir canlıdır. Sevinir, üzülür, ağlar, yas tutar, âşık olur, sinirlenir, nefret eder ve bunlar gibi daha birçok duyguya sahiptir. Birine âşık olduğumuzda neden bunu o kişiye söylemek zordur? Ya da neden ilk adım hep karşı taraftan beklenir? Bakın bu da basit ve hayatın tam içinden bir puttur çünkü herkes âşık olur. Peki ya kırıldığını söylemek neden zordur? Çünkü insan eğer böyle bir şey yaparsa yıkılmaz olan kudretli duvarlarının sarsılacağını, güvenli limanının dalgalar altında kalacağını düşünür.

Burada yatan gerçek, hayalet putları yüzünden esir olmuş insanı harekete geçmekten daima uzak tutar, vakit tükenir, hayat biter ve hayaletlerimiz yaşamaya devam eder. Aslında ne kadar ince detaylarda, nasıl değişmez yargılarımızın olduğunu görebiliyor musunuz? Ben bunlara put diyorum zira İbrahim gibi elimizdeki baltalarla bu putları yıkma gücüne sahip olmakla birlikte kırılanların yerine de yenilerini koyanın kim olduğunu bilmiyoruz. Yoksa biliyor muyuz?

ULUSLARARASI DEMOKRASİ VE DİKTATÖRLÜK*

Albert Camus

Ülkemizde Albert Camus'nün "varoluşçu şöhreti", onun politik yazılarını ekseriyetle gölgelemiştir. Halbuki Camus, yalnızca politik bir düşünür değil, Fransız Komünist Partisine üyeliği ve bu partiden "Troçkist" suçlamasıyla atılmasında da görüleceği üzere aynı zamanda politika ile iç içe bir kişiliktir. Camus'nün bu kısa yazısında kavranabilecek ilk şey, dünyanın artık bir bütün haline gelmesiyle bölgeselliğin ve bölgesel politikaların artık bir değerinin kalmayışıdır. Aynı şekilde bir bölgede olan olaylara seyirci kalmanın da anlamsız ve olanaksız olduğunu anlayabiliriz. Camus, yeni düzenin 'ulusal' değil, 'evrensel' olmak zorunda olduğunun altını çizer. Çok değil, bundan 10 sene öncesine kadar Ortadoğu ve Afrika'nın belirli bölgelerine sıkıştırılmış olan terörün bugün Avrupa'nın en "huzurlu" kentlerine dek sıçramış oluşu Camus'nün bu yazısını adeta doğrular niteliktedir. Camus'nün karşısına aldığı put, dünyanın konumunu görmekten uzak 'bölgesel politikalar'dır.

Neither Victims Nor Executioners, Albert Camus'nün Kasım 1946'da Fransız direnişinin günlük gazetesi Combat'da seri olarak yazdığı bir dizi denemedir. Denemelerde şiddet ve cinayeti ve bunların işleyenler, acı çekenler veya gözlem yapanlar üzerindeki etkileri anlatılır. Uluslararası Demokrasi ve Diktatörlük bu denemelerden bir tanesidir.

Çeviri: Zeynep İlayda ÖZKURT

Bugün artık adaların olmadığını ve bu sınırların anlamsız olduğunu biliyoruz. Atlantik'in bir günden kısa sürede geçilebildiği ve Moskova'nın Washington ile birkaç saat içinde haberleşebildiği, sürekli hızlanan bu dünyada biliyoruz ki duruma bağlı olarak dayanışma veya işbirliğini benimsemeye zorlanıyoruz.[1] 1940'ların bize öğrettiği şey Prag'da bir öğrenciye verilen zararın Clichy'deki işçiyi de yaraladığı, Orta Avrupa'daki bir nehir kıyısında akan kanın Teksaslı bir çiftçiyi daha önce hiç görmediği bir yere kendi kanını dökmesi için getirebileceğiydi. Artık yalıtılmış acı diye bir şey yoktur. Ayrıca hiçbir yerde günlük hayatın izlerini taşımayan ızdırap örnekleri de yoktur. Birçok Amerikalı, iyi olduğuna karar verdikleri toplumlarının sınırları içinde yaşamaya devam etmek ister. Birçok Rus, belki de, devletçi deneyimlerini kapitalist dünyadan ayrı tutmak ister. Bunu şimdi yapamadıkları gibi gelecekte de yapamayacaklardır. Aynı şekilde günümüzde, ne kadar küçük görünürse görünsün hiçbir ekonomik problem uluslararası işbirliği olmadan çözülemez. Avrupa'nın ekmeği Buenos Aires'de ve Sibirya takım tezgahları Detroit'te üretilir. Günümüzde, trajedi kolektiftir.

Bu nedenle, hepimiz aradığımız yeni düzenin yalnızca ulusal, hatta kıtasal, çok daha az Batılı veya Doğulu olamayacağını, şüphenin gölgesinin ötesinde biliyoruz. Bu düzen evrensel olmak zorundadır. Artık eksik çözümler veya imtiyazlar için umutlanmak mümkün değildir.Şu anda sahip olduğumuz şey ise uzlaşmadır. Ve bu, bugünün

*Arşivlerde bu metnin ne bir daktilografisi ne de bir el yazması vardır.

[1]Bu cümlede ve makale boyunca endişeli bir küreselleşme beklentisi görmek mümkündür.Camus ayrıca, kendi kendini "dünya vatandaşı" ilan eden Gary Davis'i desteklemek için harekete katıldı. Konu hakkında bkz. Kasım 1948'de Combat gazetesindeki faaliyetleri ile ilgili raporlar ve "*What Is the UN Accomplishing?*" 9 Aralık, 1948, s. 301 ve "*Responses to the Incredulous*" Aralık 25-26, 1948, s. 304.

bugünün ızdırabı, yarının cinayeti anlamına gelir. Bu arada, tarih ve toplumsal değişim hızlanmaktadır. Şu anda barışı tartışan yirmi bir sağır adam -geleceğin savaş suçluları-, monoton diyaloglarla uğraşıyor, sessizce onları saatte bin mil hızla uçuruma doğru süpüren bir selin ortasında oturuyorlar.[2] Evet, günün tek meselesi, anayasa ve seçim yasası ile ilgili tüm anlaşmazlıkları gölgede bırakan, yeni dünya düzenidir. Bu mesele, onun hakkında bir şeyler yapmamız için zekamızı ve kararlılığımızı kullanmamızı haykırıyor.

Bugün dünya birliğini sağlamak ve insan kaynaklarının, hammaddelerin, ticari pazarların ve manevi zenginliklerin dağılımını artıracak uluslararası bir inkılap yaratmak için ne yapabiliriz? Sadece iki olasılık, iki nihai alternatif görüyorum. Geçenlerde söylediğim gibi dünya, diğerlerinden daha güçlü bir devlet tarafından birleştirilebilir. Rusya ya da Amerika bu rolü oynayabilir. Kimilerinin hem Rusya'nın hem de Amerika'nın dünyayı yönetme ve kendi toplumlarının imajı etrafında birleştirme araçlarına sahip olduğu iddiasına karşı koyacak hiçbir şeye sahip değiliz. Bunu, bir Fransız ve daha çok Akdenizli olarak, kabul etmekten nefret ediyorum. Ama bu duygusal argümanla uğraşmayacağım.

İşte güncel bir makalede tartıştığım tek itirazım: Böyle bir birleşme savaş olmadan ya da en azından aşırı bir savaş riski olmadan gerçekleşemez. İnanmadığım halde, bunun nükleer savaş olmayabileceğini bile kabul edeceğim. Öyle olsa bile, yarının savaşı insanlığı o kadar zayıflatacak ve fakirleştirecek ki, bir dünya düzeni fikri kesinlikle anakronik[3] olacaktır. Marx, Chassepot tüfeğinin savaşı olduğu ve yerelleştirildiği için 1870 savaşını haklı çıkarabilirdi.[4] Marksizm açısından yüz bin ölüm, yüz milyonlarca insanın mutluluğuna kıyasla hiçbir şey değildir. Ancak yüz milyonlarca insanın kesin ölümü, kalanların sözde mutluluğunu ödemek için çok yüksek bir bedeldir.[5] Silahlanmanın baş döndürücü ilerlemesi -Marx'ın bilmediği tarihsel bir fenomen- bizi araç-amaç sorununa yeni bir ışıkla bakmaya zorluyor.

Üstelik bu durumda, araçlar uçları paramparça ederdi. Arzulanan amacın var olabileceğine inanmayız. Bu amaç insanlık için her ne kadar asil, gerekli hatta mutluluk getirebilecek, özgürlük ve adalet sağlayabilecek bir amaç olursa olsun aynı zamanda başarı olasılığı çok düşük ve risk taşıyan bir konumdadır. Bu, bizi tüm tarafların karşılıklı mutabakatı ile evrensel düzene ulaşmanın ikinci yoluna geri getiriyor. Bunun mümkün olup olmadığını sormayacağız, çünkü burada başka hiçbir şeyin mümkün olmadığı görüşünü ele alıyoruz. Bu yüzden önce kendimize neyin dahil olduğunu sormalıyız.

Tüm tarafların bu anlaşmasının bir adı var: uluslararası demokrasi. Elbette BM'deki herkes bunun hakkında konuşuyor. Fakat uluslararası demokrasi nedir? Uluslararası olan bir demokrasidir. Bu apaçıklık için affınıza

[2] 29 Temmuz'dan bu yana, Almanya ile müttefik olan ülkenin sınırlarını belirlemek için düzenlenen Barış Konferansı Paris'te Lüksemburg'da toplandı.
[3] Herhangi bir olay ya da varlığın içinde bulunduğu zaman dilimi ile kronolojik açıdan uyumsuz olması
[4] Roger Quilliot'a göre, Camus muhtemelen Marx'tan Engels, Paul Lafargue ve Kugelmann'a mektuplara atıfta bulundu ve savaşın proletaryaya silah kullanmayı öğrettiğini ve Prusya zaferinin "Devlet iktidarının merkezileşmesine ve işçi sınıfının merkezileşmesine" yol açacağını açıkladı. bkz. Esais s. 1513-1514.
[5] Bu isyancı temalarından biri haline gelecekti.

sığınıyorum fakat en bariz gerçekler aynı zamanda en çarpık olanlardır.

Peki ulusal demokrasi nedir ve uluslararası demokrasi nedir? Demokrasi, yasanın yönetenlerin üzerinde olduğu, yasanın yasama organı tarafından temsil edilen herkesin iradesinin ifadesi olduğu bir toplum biçimidir. İnsanların bugün kurmaya çalıştığı şey bu mu? Onlar gerçekten de bizim için uluslararası bir hukuk geliştiriyorlar. Ancak bu yasa hükümetler tarafından yani yürütme tarafından yapılır ve kaldırılır. Bu nedenle uluslararası diktatörlük rejimindeyiz. Tek çıkış yolu, uluslararası hukuku hükümetlerin üzerine koymaktır. Bu da bu yasanın yapılması gerektiği, bunu yapmak için bir parlamento olması gerektiği ve parlamentonun tüm ulusların yer alacağı dünya çapında seçimlerle oluşturulması gerektiği anlamlarına gelir. Ve böyle bir parlamentoya sahip olmadığımız için, bize açık olan tek seçenek, bu uluslararası diktatörlüğe, aradığımız amaçlarla çelişmeyen araçları kullanarak uluslararası düzeyde direnmektir.

PUTLARIN GÖLGESİNDE FANTASTİK KURGU

Murat KÖMÜR ile Röportaj

Röportör: Suat Kutay KÜÇÜKLER

Öncelikle röportaj teklifimizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Bilgi ve birikimlerinizi bizimle paylaşacak olmanız bizim için çok kıymetli.

Estağfurullah, ben teşekkür ediyorum. Edebiyata kıymet veren, edebiyatı yaygınlaştırmaya çalışan kişiler çok az, bu yüzden çok kıymetlisiniz benim için.

Çok teşekkür ederiz. İlk sorum, yazmaya nasıl başladığınızla ilgili olacak. Murat Kömür ne zamandır hislerini, düşüncelerini, kurgularını yazıyor? Yazar olmaya karar verdiğiniz bir an var mıydı?

Yazmaya üniversitede, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği bölümünde okurken başladım. Neden yazmaya başladığınızı bilemezsiniz. Yazma isteği içinize doğar. Bir güç, bir dürtü sizi yazmaya sevk ediyordur. Muhtemelen bu zamana kadar yaşadıklarım, gördüklerim, düşüncelerim artık bir çıkış noktası arıyordu, ben öyle düşünüyorum. Üniversitedeyken reklam senaryoları yazarak başladım yazmaya. Herhangi bir reklam şirketinde bir tanıdığım veya bir projem yoktu fakat çok alakasız gözükse de reklam senaryoları yazmaya başladım. Sonrasında hikâyeler yazmaya başladım. Yazmanın benim için bir çeşit terapi olduğunu, içimi rahatlattığını sezdim. Kâğıt ile bir şeyler paylaştığımda hafiflediğimi gördüm ve bu, bir daktilo alabilme aşkına dönüştü. Üniversitedeyken hayalim bir daktilo alabilmekti. Çok eski bir mezun değilim, 2005 mezunuyum ama ekonomik durumlardan ötürü bir daktilo hayal edebiliyorduk ancak. Bilgisayar pahalıydı muhtemelen. Bu sırada yazarların nasıl yazdığını yoğun bir şekilde düşünmeye başladım: Nasıl yazıyorlardı? Neden yazıyorlardı? Böylece küçük hikâyelerle, reklam senaryolarıyla, şiirlerle yazın hayatına başladım.

İç dünyanızın sesini duyurmak için farklı sanat dallarına yöneldiğiniz olmuş muydu? Farklı bir deyişle yazmak, sizin için bir tercih miydi yoksa zorunluluk mu?

Yazmak benim için bir zorunluluktu. Çünkü beni kağıtlar kalemler gibi, edebiyat gibi anlayabilecek bir dost yoktu. Beni en iyi anlayan edebiyattı. İçimi dökebileceğim, samimi, benim derdimle hemhâl olabilecek bir alandı. Çok iyi, çok sağlam dostluklarım olsaydı yazmaktan biraz daha uzak kalabilirdim. Mesela arkadaşlarımla buluşmayı sıklaştırdığımda yazamıyorum. Hâlbuki yazmak çok daha kaliteli bir eylem olarak geliyor bana.

Soruyu biraz daha daraltalım. Sizi fantastik edebiyata ne itti? Fantastik edebiyatı, diğer edebiyat tarzlarından nelerin ayırdığını düşünüyorsunuz?

Edebiyatın, hatta sanatın hiçbir dalı birbirinden tamamen ayrılamaz. Fakat fantastik edebiyat ne toplumcu gerçekçi bakış açısına hapsedilebiliyor ne de tamamen büyülü gerçekçilik olarak algılanabiliyor. Aslında okuyucuyu gerçek ile gerçeküstü kurgunun arasında tutan bir tarz. Okuyucu okurken "Kahramanlar gerçek değil ama duyguları gerçek." ya da "Kahramanlar gerçek değil ama mekân gerçek." diyebilir. Gerçek ile gerçekdışı arasında, tekinsiz bir yolda okuyucuyu sürükleyen kurgular bana fantastik kurguya uygun geliyor. Ama Simbat masallarına fantastik değil diyemeyiz ya da Âmâk-ı Hayal'e fantastik değil diyemeyiz. Kesin sınırlar çizmek zor olmakla beraber okuyucuyu gerçek ile gerçekdışı arasında, tekinsiz bir ortamda bırakıyorsa bu kurgu fantastiktir.

Kapıyı araladığınız yerden sormak istiyorum sıradaki sorumu. Fantastik edebiyat denilince ekseriyetle "gerçeklerden kopuk" bir anlatım tarzı akla gelir. Size göre fantastik edebiyatın gerçeğe dayalı olmayan yapısı, onu gerçeklerden yalıtır mı? İnsanın gerçek dünyaya sağırlaştığı bir âlem midir fantastik edebiyat? Yoksa gerçek dünyaya yeni bir kavrayış mıdır?

Gerçek dünyaya yeni bir kavrayıştır diye düşünüyorum. Bakış açısının değişmesi, hayal dünyasının genişlemesi olarak görüyorum. Fakat bu, sosyal yapı ile de alakalı. Mesela biz, fantastik edebiyata çok da uygun bir toplum değiliz çünkü sosyal bir milletiz. Çay ortamımız, kahve ortamımız oluyor, çok fazla dışa dönük bir milletiz. Bunun için de kendi kendimize kalıp hayal dünyasında bir Don Kişotluk yapamıyoruz. Hâlbuki Batı'da daha "solo yaşam" dedikleri yaşam biçimi var. Dolayısıyla onlarda hayal dünyası, hayali kurgular daha yoğun oluyor. Bunun için fantastik alanda çok daha güçlü gözükebilirler fakat bunun çıkış noktalarının bizde olduğunu düşünüyorum. Bana kalırsa millet olarak fantastik bir milletiz. Soruya dönersek fantastik, tamamen gerçeğin dışında değildir. Düşünün; bir kürenin üzerinde yaşıyoruz, her sabah sarı bir güneş doğuyor ve bizi ısıtıyor, gökten yağmur yağıyor, bitkilerden besleniyoruz... Yuvarlak bir kürede yaşıyor olmamız bile fantastik.

1984 yılında Ordu'nun Kabataş ilçesinde dünyaya geldi. İlk öğrenimini burada tamamladıktan sonra Fatsa Anadolu Lisesine devam etti. Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünden mezun oldu ve öğretmenlik mesleğine başladı. Bir dönem Yeni Sabah gazetesinde köşe yazıları yazdı.

Fantastik edebiyatın çocuk gelişiminde ve eğitiminde nasıl bir rolü olduğunu düşünüyorsunuz? Fantastik edebiyatı eğitimde bir yere konumlandırabilir miyiz?

Fantastik edebiyatın hayal gücünü geliştirmesi açısından çocuğa faydası olduğu kanısına varılabilir fakat fantastik kurgu, çocuktan ziyade ilk gençlik dönemine hitap eden bir kurgu şeklinde düşünülmeli. Çünkü az önce de dediğim gibi fantastiğin içinde çocuk için belki de hoş olmayan,

psikolojik olarak tam anlamayacağı, algılayamayacağı unsurlar da var. Fakat bugün masallar masum gibi algılanıyor. Biliyorsunuz; Kırmızı Başlıklı Kız masalında kurt, Kırmızı Başlıklı Kız'ın büyükannesini yutuyor, sonra avcı büyükanneyi kurdun karnından çıkarıyor falan. Çocuklar için uygun dediğimiz masallarda bile böyle içerikler var. Çocuk eğitiminde, çocukların hayal dünyasını geliştirmek için fantastik edebiyattan yararlanılabilir. Zaten fantastik edebiyatı bugün çocuk eğitiminin dışında tutmak da mümkün değil. Nitekim çocuklar birçok sanal oyun oynuyorlar, "Eğitimde ben de varım!" diyebilmek için bu oyunlarla mücadele etmeniz gerekiyor. Bu mücadeleyi de klasik bir kurgu ile yapmak mümkün değil, çünkü çocuğa sıkıcı geliyor, fantastik bir kurgu ile karşısına çıkmanız gerekiyor. Okuma alışkanlığının, kitap sevgisinin kazandırılmasında fantastik kurgunun bir şans, bir nimet olduğunu düşünüyorum. Hatta katıldığım bazı fuarlarda bunu test bile ettim. Klasik kurgu kitaplarıyla benim kitaplarımı yan yana koyduğumda, çocuklar hiç düşünmeden benimkilere akın ediyor. Fantastik kurgu böyle bir çekim merkezi oluşturabiliyor. Çekim merkezini ben bir eğitimci olarak iyi kullanabilirsem, okuma sevgisine dönüştürebilirsem, fantastik kurgu çocuk eğitimi için büyük bir şans olarak gözüküyor.

Kömür, 2010 yılında başlattığı "Çayla Kitap İyi Gider Projesi" ile ülkemizde okuma alışkanlığının geniş kitlelere yayılması için çaba sarf etti. Proje, ulusal basında pek çok habere konu oldu.

Fantastik edebiyat, mitoloji ile yakından ilişkili. Öyle ki fantastik edebiyatın kült yapıtlarının pek çoğunda mitolojik öğelerin yeniden kurgulandıklarını görüyoruz. Siz yapıtlarınızda Türk mitolojisinin öğelerine yer veren bir yazarsınız. Ancak Türk mitolojisinin henüz fantastik edebiyat alanında yeterince karşılık bulamadığını söylemek de mümkün sanıyorum. Buna istinaden, sizi, yapıtlarınızda Türk mitolojisinin öğelerine yer vermeye yönlendiren ne oldu? Öte yandan size göre Türk mitolojisinin fantastik edebiyatta henüz yeterince yer edinememiş olmasının sebebi nedir?

Bunlar önemli sorular, teşekkür ederim. Türk mitolojisinin fantastik edebiyatta yer edinememiş olduğunu ben de tespit ettiğim için Türk mitolojisini kullanmaya başladım. Çocuklara Türk mitolojisinin de bu alanda var olduğunu, hatta başka filmlere, dizilere, yabancı edebiyata kaynak oluşturduğunu ortaya çıkartmak için Türk mitolojisini kullanmaya başladım. Şöyle düşünelim, "zombi" ilk olarak Haiti'de ortaya çıkıyor fakat bizde de bir "hortlak" terimi var. Hortlak, zombinin birebir karşılığı aslında. "Kurt adam" tabirini M.S. 2. yüzyılda Romalılar kullanıyor, Attila'nın askerleri omuzlarına kurt postu taktığı için Attila'nın askerlerine "kurt adam" diye hitap ediyorlar. Ya da daha geriye gittiğimiz zaman İskit Türklerinin şamanları, kurt başlığı giyerek ayin yaptığı, ruhlarla konuştuğu Heredot'un tarihinde geçiyor. Kurt adam Türklerin zaten sembolüdür. Ergenekon destanını hatırlayacak olursak Ergenekon'dan çıkış Börteçin adlı kurt sayesinde olmuştur. Fakat biz kurt adamı nerede tanıdık? Batı kaynaklı filmlerde tanıdık.

Sonra popüler oldu. Biz de dedik ki "Bu bizde de var. Biz bunu da kullanabiliriz." Vampir efsanesi de Romenlerin "Strigoi" diye adlandırdığı efsaneye dayanıyor. Fatih, sınıf arkadaşı Vlad Drakula ile Enderun mektebinde aynı sırada eğitim alıyor. Molla Gürani ikisinin de hocası. Fatih, Sırbistan'a güvenilir bir voyvoda atamak istiyor ve Vlad Drakula'yı oraya gönderiyor. Daha sonra Vlad Drakula milliyetçilik akımlarına kapılıyor ve Osmanlı askerlerini -ne kadar gerçek olduğunu bilmiyoruz- kazığa oturtup kanlarını içiyor. Buradan da vampir efsaneleri doğuyor. Biz vampirleri nereden tanıyoruz? Yine Batı menşeili filmlerle. Yani bizde aslında malzeme çok fakat dediğiniz gibi kullanılmıyor. Peki neden kullanılmıyor? Neden ilk gençlik dönemini Adam Blade dediğimiz yazar Canavar Peşinde serisi ile dolduruyor? Neden Harry Potter dolduruyor? Neden Yüzüklerin Efendisi dolduruyor? Biz fantastik edebiyatın kıymetini henüz idrak edemedik. Çünkü bizim okuma havzamız çok dar. Toplumun geneline baktığımızda okunan kitaplar, okunan kitap türleri çok kısıtlı. Toplumumuz ne okur? İlmihal okur ya da dini yayınlar okur. Bu kadar! Halbuki biz fantastik edebiyatı, fantastik kurguları öteye iterek aslında yabancılara büyük bir alan açmış oluyoruz. Ortaokul çocukları özellikle çok okurlar, iyi okuyan bir kesimdir, bunlar tamamen yabancıların tesiri altında kalıyor. Bunun da en büyük sebeplerinden biri yine kendimiziz. Aslında öz kaynaklarımızla yaratılan kurgulara değer verip onları öğrencilerimizle tanıştırsak o çocuklar milli öznelerden beslenecek, milli pınarlardan beslenecek ve milli mitolojik değerlerimizi de öğrenmiş olacak. Bugün bırakın çocukları,akademisyenler dâhil öğretmenlere sorsak Er Töştük destanının ne olduğunu bilmezler. Hâlbuki mitolojimizde çok değerli, çok geniş bir yeri var. Kısacası Türk mitolojisi müthiş zengin fakat ihmal edilmiş. İhmal edilmesinin en büyük sebebi yine biz kendimiziz. Bizim bizden daha güçlü düşmanımız olamaz.

Fantastik öykülerden oluşan ve 2010 yılında okurla buluşan "Gortlan", Kömür'ün yayımlanan ilk kitabı oldu.

Önceki sorumu farklı bir yöne taşıyacak olursam, ülkemizde bilhassa büyük yayınevlerinin fantastik edebiyatta daha ziyade çeviri yapıtlara yöneldiğini görüyoruz. Bunun sebebini neye bağlıyorsunuz? Türk yazarların fantastik tarzda yapıtlar kaleme almaması mı? Yoksa yayınevlerinin "İthal olan kalitelidir." yönündeki bir algıyı edebiyata uyarlamaları mı?

Bir konuyu anlamak, anlatmak için çok uzaklara bakmaya gerek yok, çok uçuk örnekler vermeye gerek yok. Hemen dibimizde aslında gerçekler. Kemal Sunal'ın bir filmi vardı, hatırlar mısınız bilmiyorum. Basketbolcu olmak istiyor, iyi de basketbol oynuyor. Yüzünü kömürle siyaha boyuyor, antrenmana çıkıyor, basketleri atıyor ve kulüp sahibi ona istediği parayı vereceğini söylüyor. Sonrasında Kemal Sunal'ı öpünce onun kömür boyası olduğunu fark ediyor, gerçekte Türk olduğunu anlıyor ve adamı tekme tokat gönderiyor. Büyük yayınevlerinde de "Osman yazarsa kötü, Johnson

Johnson yazarsa iyi" algısı var. Bu sömürgeci bir bakış açısı, aşağılık kompleksine maruz kalınmış bir bakış açısı. Bir Türk, kendine, sömürge halkların kendine baktığı gibi bakamaz. Biz Atatürk'ün nesliyiz. Atatürk'ün peşinde yürümüş, yedi düvele karşı gerektiği zaman savaşmış ve bağımsız cumhuriyeti kurmuş bir milletiz. Ben kendime bir oryantalistin gözüyle bakamam. Ben ilk gençlik dönemine yönelik yazıyorum. Önümüze o kadar çok engel çıkıyor ki çoğu zaman pes edebiliyoruz. Sebebi şu: Mükemmel yazmıyor olabiliriz fakat mükemmelin bir başlangıcı olmalı. Ben güzel yazamazsam benim kitaplarımla büyüyen başkası güzel yazabilir ya da onun kitaplarıyla büyüyen bir başkası. Edgar Allan Poe'yu veya Howard Phillips Lovecraft'ı düşünün. Bunlar 20. yüzyılın başında gazetelerde yazmış, okunmuş, tartışılmış isimler. Biz 2020 yılında buna daha yeni başlıyoruz. Bakın, aramızda yüz yıl var. Fantastik edebiyatın kıymetini, çekiciliğini yeni anlamışız ve hâlâ bu edebiyatın kıymetini anlamayan kitlelerle uğraşıyoruz. Sadece matbaanın bize gelişinin hikâyesini düşünün. 1495 yılında II. Beyazıt İspanya'daki katliamdan kaçan Yahudileri Osmanlı'ya kabul ediyor ve bunlar yanlarında matbaa getiriyor. Matbaayı kullanmalarına izin veriliyor ancak kural şu ki Türkçe kitap basılması yasak. Matbaa bize iki yüz yetmiş yıl sonra geliyor. Sırf hattatlar yüzünden. Bugün de aynı şekilde çekişmeler, çatışmalar mevcut. Yayınevine gittiğinizde fantastik yapıtlara burun kıvırıyorlar. Hâlbuki o fantastik kurguların inanın hepsinde milli kültür aktarımı hedefi vardır ama gel gör ki bu at gözlüğünü ya da temanızı oluşturan putlaşmış bakış açısını kırmak çok zor.

Siz, yazar kimliğinizin yanında bir Türkçe öğretmenisiniz. Mesleğinizin, üretmiş olduğunuz yapıtlarınıza nasıl bir etkisi oldu? Öğretmenliğin, yazar olmak bakımından olumlu ve olumsuz yanlarından söz eder misiniz?

Okulda ister istemez toplumun farklı hücrelerini aynı ortamda görebiliyorsunuz. Farklı bölgelerden, farklı sosyoekonomik düzeylerden insanlar okulda bir araya geliyor. Orada akran zorbalığını, ekonomik düzeyin neyi ifade ettiğini, babanın varlığının veya yokluğunun neleri getirdiğini, hepsini görebiliyorsun. Bunlar aslında sana canlı bir yapının içinde çok güzel bir ders veriyor. Mesela ben Büyülü Krallığı onun için yazmıştım. Mahmutbey'de görev yaparken okulumuza dışardan bir öğrenci geldi. Sınıfta gruplaşmış belli başlı kızlar vardı ve yeni gelen kızı hemen ezdiler. Biz ne yaparsak yapalım affetmediler, çocuklara defalarca anlatmamıza rağmen akran baskısını bırakmadılar ve çocuk okulu değiştirmek zorunda kaldı. Bu durum beni o kadar çok etkiledi ki "Ne yapılabilir?" diye kendime sordum. Bunun için bir eser yazdım. Demek ki bu durum farklı şehirlerde, farklı bölgelerde de var dedim. Farklı kişilere ulaşırsak toplumun bu yarasını tedavi edebiliriz diye düşündüm.

Türkiye'deki pek çok kitap fuarına katıldı ve çeşitli illerdeki okullarda "okuma kültürü" üzerine söyleşiler gerçekleştirdi. Yazarın, Şubat 2021 itibarıyla yayımlanmış 15 kitabı bulunmaktadır.

Son olarak, içerisinde bir yazma tutkusu taşıyan gençlere neler söylemek istersiniz? Siz hem bir öğretmen hem de bir yazar olarak onlara neler tavsiye edersiniz?

İçinde yazma tutkusu olan genç, gerçekten çok kıymetlidir fakat şunu bilmelidir ki altının kıymetini yalnızca sarraflar bilir. Öncelikle bunun bilincinde olmalı. Bir kuyumcuyla zerzevatçının farkı nedir? Zerzevatçı çok bağırır çünkü elindekiler değersizdir, kuyumcu bağırmaz çünkü elindekiler değerlidir. Bu yazma gücü, isteği olan arkadaşların gerçekten çok sağlam bir okur olmaları gerekiyor. Sağlam okumalar yaptıktan sonra bir kazan gibi olacaklar, bir zaman sonra dolacaklar ve taşma zamanları gelecek. Taşma zamanları geldiğinde mutlaka okumanın yanında iyi bir gözlemci olmaları gerekiyor. Ayrıca yürüyüş çok önemli hayal gücünde. Tek başına yürürlerse o hayal dünyası, o kurgu dünyası onları öyle bir sarıp sarmalayacak ki ondan kurtulamayacaklar. Sümer kralı Gılgamış'ın hayatını biliyorsunuzdur. Urug şehrinin kralı Gılgamış ölümsüzlüğü istiyor, ölümsüz olmak için çareler arıyor ve adamlarını ölümsüzlük suyunu bulmaya gönderiyor. Geziyorlar, tozuyorlar dolaşıyorlar bir şey bulamıyorlar tabii ve sonunda ölümsüzlüğün eser bırakmakta olduğunu anlıyorlar. M.Ö. 3000 yıllarında yazılan Gılgamış destanından biz bugün hâlâ bahsediyoruz. Yazma tutkusu olan gençlere "Ölümsüzlüğün yolu bu!" demek istiyorum. Bununla birlikte kültür aktarımı, milletlerin varoluş gerekçesidir. Yazmak, kültür aktarımının en iyi işçiliğidir. Şunu da ilave etmek istiyorum, emin olun kimse okumasa dahi yazdıklarınız çöpe gitmiyor. Bizim insanımız çok okumasa bile kitaba kıymet veriyor.

Bir test kitabını çözüp çöpe atıyor fakat herhangi bir romanı beğenmediyse arkadaşına hediye ediyor. Arkadaşı da beğenmediyse bir başkasına hediye ediyor, o da dolabına koyuyor. Dolayısıyla yazmak, toplumun çok farklı hücrelerine girmenin, çocukların o temiz dünyalarında konuk olmanın ve onların zihinlerinde bir kılavuz hâline gelmenin en güzel yoludur. Şu var ki yazmak isteyen gençlerin karşılarına birtakım zorluklar çıkacak. Hani köyden şehre giden şarkıcılar olur, güzel sesi vardır ama gazinocuların eline düşer, bu tür serüvenler de bekliyor onları. Demek istediğim, onların hakkını yemeye çalışan, onların emeğini sömüren, eserlerini çalıp kendilerininmiş gibi yazan yayıncılar çıkacaktır fakat buğdayın yolculuğuna da razı olmak lazım ölümsüzlüğü istiyorsan. Nasıl ki Prometheus ateşi çaldı ve onun cezasına razı oldu, yazar olmak isteyenlerin de bunun acısına razı olması lazım. Buğdayı ekiyorsun, üzerine kar yağıyor, donuyor. Donacak bu yazarlar. Sonra karlar eriyince diyor ki buğday: "Sonunda ilkbahar

Bunalıyor, yanıyor. Bu da yetmiyor, biçerdöver geliyor onların başaklarını alıyor. "Çileli yolculuğumuz bitmedi mi?" diyor buğday. Daha sonra değirmenlerde eziliyor, paramparça ediliyor. "Herhalde bitmiştir." diye düşünürken ne oluyor? Fırında yanıyor bu sefer. En sonunda güzel insanların midelerine ekmek olarak, besin olarak gidiyor. Bir yazar, buğdayın yolculuğuna talip olmalı, sabırla yolunda devam etmeli. Gerisi zaten okurun vereceği bir karardır. A kişisinin, B kişisinin "İyi." demesi ya da üzerinde "best seller" damgasının olması bir anlam ifade etmiyor. Bugün "best seller" damgasının da nasıl vurulduğunu biliyoruz. İki yüz bin dolar veriyorsun, bu damgayı yapıştırıyorlar. Yayın dünyasının ölçütlerine çok da güvenmemek lazım. Bununla birlikte toplumun aşağılık kompleksinden kurtulması lazım. Ben bir yazar tanıyorum, ismini söylemeyeceğim burada. Türk ama o kalın kitaplarına ismini yabancı olarak yazdı. Düşünebiliyor musunuz? Niçin böyle bir durumda bırakıyorsunuz insanları? Osman'ın yazdığı da güzel olabilir, Johnson'ın yazdığı da güzel olabilir. Yeter ki bir şans ver. Milli olana, yerli olana bir kıymet ver.

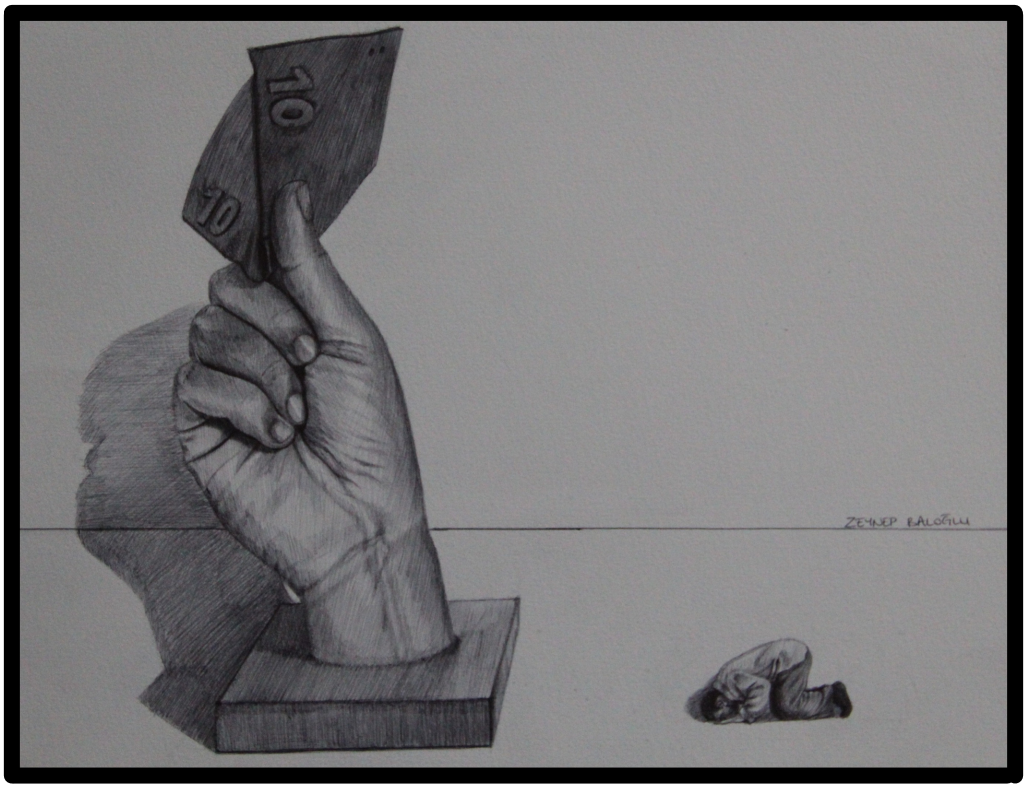

Güce tapınma, Kağıt üzerine tükenmez kalem,25×35, Zeynep Baloğlu.